



המשכיל

maskil

■ Z obsahu

**Krvavý spor
o Abrahámovu dědictví** 4

Ve stínu Chomejního 12

Tóry se vrátily domů 16

■ Krátce

Můžeme říci, že tento říšský pogrom – křišťálová noc – byl praktickým začátkem tzv. arizace židovského majetku, vytěsňením Židů z hospodářského i společenského života a zahájením politiky „konečného řešení židovské otázky“, což v praxi znamenalo šest milionů židovských obětí masových vražd ať již v táborech smrti, v koncentračních táborech nebo během masových poprav v nacisty okupovaných územích.

Rabín Daniel Mayer

V Evropě dnes žije na pětapadesát milionů muslimů. Univerzita v San Diegu nedávno odhadla, že během pouhých dvanácti let vytvoří muslimové šokující 25 % evropské populace. Bernhard Lewis předpověděl muslimskou většinu k závěru tohoto století. Jenže to jsou jen čísla – čísla, na nichž by nebylo nic špatného, kdyby muslimští imigranti upřímně usilovali o asimilaci.

**Předseda nizozemské
Svobodné strany Geert Wilders**

Dne 15. března 1939 obsadily německé tanky i Heřmanův Městec. Po více než pěti stoletích nastal i pro místní Židy tragický zvrat. V roce 1942 byli deportováni do Terezína, ze kterého pak putovali dalšími transporty do táborů smrti. Zachránilo se jen několik osob. Pan Ladislav Mareš, který přežil koncentrační tábor Bergen-Belsen, byl posledním židovským občanem města. Zemřel před dvěma roky. Jeho odchodem byla dopsána poslední stránka púltisícileté historie místního židovstva.

Milan Kalina

Trik spočívalo v tom, že synagogu architekta Ernsta Latzela německy hovořící Krnované tajně přestavěli na tržnici. Krásná budova, na které narychlo odstraněné židovské symboly nahradil nápis Tržnice, unikla barbarským nacistickým rozkazům, které nařizovaly systematické zničení všeho židovského. Radním, který přesvědčil své kolegy o nutnosti zachránit synagogu, byl Franz Irblich.

Pavel Kuča



Tóry se vrátily domů...

Rabínka **Johanna M. Hershenson** z novozélandského Wellingtonu přivezla původní Tóru z Heřmanova Městce. Po sedmdesáti letech se tak mohla v místní synagoze opět slavit Simchat Tóra.

Křišťálová noc je i po sedmdesáti letech stále aktuálním mementem

Sedmdesát let nás dělí ode dvou tragických událostí. První byla **mnichovská dohoda**, známá též pod výstižnějším názvem **mnichovský diktát**, podepsaná 29. září 1938 představiteli nacistického Německa, fašistické Itálie a taktéž představiteli spojenců ČSR Velké Británie a Francie. Politika našich demokratických spojenců se nesla v duchu appeasementu, totiž v zájmu falešné ideje zachování evropského míru, který lze zachovat jen tím, že se za každou cenu musí uspokojit agresivní územní a politické požadavky nacistického Německa. Tak se s požeňáním demokratických států a našich spojenců ocitla část českých historických území ve spárech Hitlerovy říše. Na dohodě se velice rychle přizivilo Polsko záborem Těšínska a Horthyovské Maďarsko přivtělením jižních částí Slovenska ke svému území. Mír udržen samozřejmě nebyl. Za půl roku po podpisu mnichovské dohody nacistická vojska okupují zbytek okleštěného území Čech a Moravy a vzniká tzv. protektorát a jedenáct měsíců po jejím podpisu agresí Německa proti Polsku vypukla druhá světová válka, kterou neodvrátila ani zrada našich spojenců.

Druhou událostí, ve svých skrytých důsledcích neméně tragickou, byla **křišťálová noc (Kristallnacht)** nebo **říšský pogrom**, který se uskutečnil mezi 9. a 10. listopadem 1938 a v Německem nedávno zabraných Sudetech pokračoval až do 11. listopadu.

Tomuto aktu státního antisemitismu předcházela zoufalý čin sedmnáctiletého studenta Herschela Grynszpana, který 7. listopadu dvěma výstřely těžce zranil radu německého vyslanectví v Paříži Ernsta von Ratha, jenž o dva dny později svému zranění podlehl. Atentát byl Grynszpanovou reakcí na vypovězení tisíců polských Židů z Německa zpět do Polska včetně celé Grynszpanovy rodiny, která již od roku 1911 žila v Hannoveru. Tisíce strádajících lidí pak strávily dlouhé týdny bez jakékoli pomoci na hranicích mezi Německem a Polskem, neboť Německo je zbavilo občanství a Polsko je odmítalo přijmout.

Atentát a následná smrt von Ratha se pro nacisty staly vynikající záminkou k zorganizování protižidovského pogromu, který měl vyznít jako „spontánní hněv lidu proti židov-

skému spiknutí“. **Křišťálová noc** (název je odvozen od rozbitých skel výloh židovských obchodů) se s podporou Goebbelse, Hitlera, SA a SS rozrostla do oblundných rozměrů. Během dvou dnů bylo zavražděno 91 Židů, třicet tisíc jich bylo odvečeno do koncentračních táborů Dachau, Buchenwald a Sachsenhausen. Kromě toho bylo hlášeno na sedm a půl tisíc zdemolovaných židovských obchodů a bytů. Téměř všechny synagogy v říši byly spáleny. Jenom v nedávno zabraných Sudetech bylo zničeno na padesát synagog. Krutému osudu nešla ani jedna z nejstarších románských synagog ve Wormsu postavená v letech 1174–1175, která lehla popelem, a teprve v letech



1958–1961 byla na původních základech nově zrekonstruována. Po pogromu byli němečtí Židé povinni na vlastní náklady dát opět všechny ulice do pořádku, odvézt sutiny ze zničených synagog a kromě toho říšské úřady za předsednictví Hermanna Göringa uložily německým Židům pokutu ve výši jedné miliardy marek. Můžeme říci, že tento říšský pogrom – **křišťálová noc** – byl praktickým začátkem tzv. arizace židovského majetku, vytěsňením Židů z hospodářského i společenského života a zahájením politiky „konečného řešení židovské otázky“, což v praxi znamenalo šest milionů židovských obětí masových vražd ať již v táborech smrti, v koncentračních táborech nebo během masových poprav v nacisty okupovaných územích. Například jen v Babyném Jaru u Kyjeva během prvních dvou dnů exekuce 29.–30. září 1941 němečtí nacisté za účasti ukrajinských pomahačů zastřelili více než 33 tisíc bezbranných Židů,

většinou žen, dětí a starců. Pouze na Ukrajině je 630 míst, kde došlo k masovým vraždám židovského obyvatelstva.

Křišťálová noc musí zůstat zapsána černým písmem v novodobých evropských dějinách, burcovat svědomí lidstva a být výstrahou toho, kam až může dojít zcestná rasová nenávisť.

V Tóře se praví: „*Rozpomeň se na dávné dny, snaž se porozumět létům zašlých pokolení, vyptávej se svého otce, on ti poví, svých starců, oni ti řeknou*“ (Dt 32,7). Ano, dnešní doba je vlastně hraničním časem, kdy ještě žijí mezi námi ti, kteří na vlastním těle poznali hrůzy **Kristallnacht** a během let holocaustu zázrakem přežili nacisty naplánovanou vlastní smrt. Těmto lidem je dnes minimálně 75 až 80 let a každým rokem jich ubývá. Můžeme předpokládat, že za dvanáct let, v roce 2020, nebude mezi námi téměř žádného přímého účastníka oněch hrozných let druhé světové války. Slovy Pisma „*nemá ani otců, ani starců*“, kteří by nám bezprostředně předali svědectví o martýriu, kterým prošli během holocaustu. Generace budoucích historiků a badatelů budou již odkázány pouze na písemné prameny, případně na videokazety a DVD, na nichž budou zaznamenána osobní svědectví přeživších holocaust.

Historia magistra vitae est – dějiny jsou učitelkou života. Tato Ciceronova sentence je nyní opravdu na místě. Dnes máme poslední příležitost se učit dějiny přímo od posledních žijících účastníků oněch událostí. Člověk si řekne, že sedmdesát let od **křišťálové noci**, šedesát tři let od konce druhé světové války, je skutečně dlouhá doba, během níž se lidé, zvláště Evropané, mohli poučit a vyvodit z tohoto poučení správné závěry. Jaké to měly být závěry? Nedat prostor pro neonacismus ve všech jeho odstínech, odmítnout a na všech úrovních pranýřovat antisemitismus ve všech jeho formách a upevňovat kolektivní paměť všech národů o výjimečnosti holocaustu, v jehož ideových základech ležela odvěká primitivní nenávisť k Židům a zrůdná nacistická rasová teorie.

Čeho jsme však svědky dnes ve svobodné, demokratické a sjednocené Evropě? Léta existují nebo se zakládají nová, přímo neonacistická, krajně nacionalistická a xeno-

► fobní hnutí a organizace, a to od Madridu až po Moskvu. Vzrůstá nejen klasický antisemitismus, ale i takový, skrývající se pod rouškou antiimperialismu, antisionismu či antiglobalizace. V posledním desetiletí jsme také svědky dalšího silícího nebezpečného trendu ve světě, totiž úplného nebo částečného popírání holocaustu a jeho bagatelizování některými rádo by „objektivními historiky a badateli“ typu Ernsta Zündela a Davida Irvinga.

Loni v listopadu, v den 69. výročí **kříšťalových nocí**, jsme byli svědky nezdařeného plánovaného pochodu českých neonacistů (novináři mnohdy „korektně“ nazývaných *pravivcoví extrémisté*) pražským Židovským Městem. Nechtuná neonacistická provokace se nezdařila díky policejním jednotkám a jejich velitelům, kteří zabránili velké části skupin neonacistů v jejich sjednocení a v příjezdu do středu Prahy, díky odvaze a pevnému postoji nejen pražských a českých Židů, ale i ostatních slušných lidí, kteří přišli před Staronovou synagogou a na Staroměstské náměstí vyjádřit nám svou solidaritu a říci jasné „NE“ neonacistickým provokacím. V neposlední řadě také díky anarchistům, kteří dali neonáckům patřičně za vyučenou (není to sice striktně podle právních norem, ale v praxi to bývá občas nejlepším řešením).

Neumím si představit, kolik logistického úsilí a finančních prostředků bylo vynaloženo na zachování veřejného pořádku v onu sobotu 10. listopadu 2007. Člověka tak

napadá otázka, zda se demokracie ubrání demokratickými metodami neonacistickým provokacím, které jsou podle mého názoru zkouškou, kam až obě strany, tedy neonacisté a státní orgány, můžou dojít. Stálo by možná za úvahu přijmout zákon zakazující neonacistická a xenofobní hnutí, ať se schovávají za názvy Národní odpor, Dělnická strana nebo Národní strana atp.

František Valeš z Českého helsinského výboru ve své souhrnné zprávě o projevech nesnášenlivosti a pravivcovém extrémismu za rok 2007 uvádí: „Lze konstatovat, že přímý politický vliv extrémní pravice zůstává v ČR marginální. Zároveň lze konstatovat, že příznivci extrémně pravivcových hnutí zůstávají relevantním ohrožením pro některé skupiny obyvatel a jednotlivce, nezdráhající se vyzývat k otevřenému násilí a v jednotlivých případech bez skrupulí útočit.“ Myslím si, že výše uvedená fakta se podobají taktice, kterou také praktikovaly nacistické úderné oddíly SA.

Neměli by se páni poslanci a senátoři konečně seriózně zabývat hnědým morem neonacismu infikujícího mozky mladých lidí?

Koncem roku 1932 také nikdo nevěřil, že polovzdělaný frajtr bývalé c. k. rakouské armády se stane nejmočnějším mužem Německa a zanedlouho i největším válečným zločincem v dějinách lidstva.

► **Rabín Daniel Mayer**

Foto: www.usmmm.org



Program Bejt Simcha listopad 2008

SOBOTA 8. LISTOPADU

od 10 hodin

Ranní sobotní bohoslužba
s Masorti a rabínem Ronaldem
Hoffbergem

SOBOTA 22. LISTOPADU

od 10.30 hodin na Židovské obci
(Maiselova 18, Praha 1, 3. patro)

Ranní sobotní bohoslužba
a studium s rabínem Tomášem
Kučerou

PRAVIDELNÉ AKCE

Kabalat Šabat každý pátek
od 18 hodin

HODINY PRO VEŘEJNOST

až do odvolání pouze po předchozí
telefonické dohodě

Bejt Simcha

Mánesova 8, 120 00 Praha 2

Telefon: 222 251 641, 724 027 929

E-mail: kehila@bejtsimcha.cz

Web: www.bejtsimcha.cz

Bejt Simcha ve spolupráci s FŽO a WUPJ srdečně zve na



ŠABAT S RABÍNEM TOMÁŠEM KUČEROU



sobota 22. listopadu 2008

na Židovské obci (sál ve 3. patře), Maiselova 18, Praha 1

Šachrit – ranní bohoslužba od 10.30 hodin

Šiur – společné studium týdenního oddílu Tóry od 12 hodin

Příspěvky ke společnému vegetariánsko-mléčnému obědu vítány.



Nový sidur HEGJON LEV

Modlitby progresivního směru pro šabat, svátky a všední dny

Uspořádali: rabín Tomáš Kučera, Jan David Reitschläger, vydala: Bejt Simcha, formát: A5, 216 stran. Sidur je v pevné vazbě a na každé dvoustraně najdete hebrejský text, český překlad, transkripci do latinky a anglický (případně slovenský) text. Prodejní cena je 400 Kč při osobním odběru (po dohodě), 450 Kč na dobírku (včetně poštovného a balného). Zaslání na dobírku je možné i na Slovensko za celkovou cenu 570 Kč.

Objednávky na adrese reform@volny.cz nebo na telefonu 724 027 929.

Sidur je nyní možné zakoupit rovněž v ŽO Děčín a ŽO Liberec, v budoucnu pravděpodobně i v dalších židovských obcích.

JAK ZÍSKÁVAT MASKIL?

a) v elektronické podobě na www.maskil.cz

b) v tištěné podobě za cenu poštovného a balného; pošlete, prosím, svoji žádost na adresu Bejt Simcha, Mánesova 8, 120 00 Praha 2, telefon: 724 027 929, e-mail: redakce.maskil@maskil.cz; výše poštovného a balného je v ČR minimálně **250 Kč ročně**; uvedený obnos nám laskavě zašlete **složenku nebo na bankovní účet číslo: 86-8959560207/0100** u Komerční banky, variabilní symbol je 88888 (5x8), v popisu platby uvedte, prosím, své jméno.

Krvavý spor o Abrahámové dědictví

Prakticky každý den přináší televize ve svém zpravodajství zprávy o sebevražedných útocích na školy, restaurace, tržnice, hotely, policejní služebny, autobusy a další místa, která si vyberou nelítostní bojovníci ve své „svaté“ válce proti nevinným civilistům. Snímky potrháných těl, sténajících raněných, záchranečků, zmatku... Prakticky vždy stejný obraz, jen počet mrtvých je různý. Už dávno nejsou teroristické útoky regionálně omezeny na výbušnou oblast Středního východu, ale byly „úspěšně“ exportovány nejen do USA (útok na obchodní centrum v NYC), ale pronikly i do Evropy. Lidé začali mít strach. Euroamerická civilizace bije na poplach a strach plodí další vlny šovinismu, xenofobie, intolerance a rasismu, které směřují proti Arabům a muslimům zvláště. Doba se změnila a muslimové již nejsou obyvatelé exotických a vzdálených zemí, ale naši nejbližší sousedé. Bydlí s námi společně, vodí děti do stejných škol, staví si okázalé modlitebny a nemají chuť se přizpůsobit našemu životnímu stylu. Odmitají respektovat některé naše právní předpisy a tvrdí, že jejich vymáhání je porušováním jejich lidských práv. Ve společnosti vzrůstá napětí. Intelektuálové hledají řešení problému a konstatují, že ideály multikulturalismu, ekumeny a vzájemného respektu jsou jen jednou stranou mince. Ta rubová je plná radikalismu, antisemitismu, fanatické nenávisti k Izraeli, ale i k celému západnímu světu.

To vše má i velký dopad na politickou scénu v Evropě i USA. Problému se „ujímá“ ultrapravicová část politického spektra a svým známým slovníkem se snaží pohnout demokratickou veřejností k radikální změně chování. A do jisté míry se jí to i daří. Tak se začíná rozšířet vír, který, nebude-li včas zastaven, může postupně, nenápadně omezit či zcela zlikvidovat některé demokratické vymoženosti a práva, která jsou v základech židovsko-křesťanské kultury a euroatlantického prostoru.

Je vůbec něco, co nás vzájemně spojuje? Židovství, křesťanství i islám jsou monoteistická náboženství, která se dělí o praotce Abrahama jako trvalého pravzoru víry. Navzdory muslimským vůdcům,

kteří nyní využívají svého vlivu a vůči Židům a křesťanům zaujímají agresivní postoj a vedou veřejnost k totální konfrontaci s ostatními náboženstvími, existuje cesta pro porozumění, pro vnitřní pluralitu současného islámu. Odedávna totiž i v islámu zaznívají hlasy, jež vystupují za rovnoprávnou koexistenci Židů, křesťanů a muslimů. Mohou se přitom odvolávat na Korán sám, jenž fakticky dané pluralitě náboženství přitakává a jenž sám vedl s nemuslimy trvalý dialog a dával jasný návod k dobré koexistenci v rozhovoru s nemuslimy. Základem abrahámovské ekumeny v Koránu je to, co se praví v sůře 3,64. V tomto duchu abrahámovského univerzalizmu obhajovali kooperativní vztah mezi Židy, křesťany a muslimy i význační současní muslimští teologové.

Rozhodli jsme se otisknout projev populárního nizozemského politika, předsedy Svobodné strany Geerta Wilderse, nazvaný „**Evropa tu za dvě generace už nebude**“, který přednesl 25. září t. r. v newyorském hotelu Four Seasons, kde představil Vlasteneckou alianci a oznámil konání jeruzalémské konference **Tváří tvář džihádu** (Facing Jihad Conference) letos v prosinci.

Jeho projev je ukázkou toho, jaké mohou být a také jsou aktuální reakce na přítomnost muslimů v Evropě, autor v něm reflektuje napětí ve společnosti, obavy a strach „ohrožené“ populace. Projev sám je v mnohém zajímavý a přináší některé demografické informace, které stojí za úvahu. Pokud jde o jeho hodnocení islámu, pak je dost povrchní, zjednodušující a mnohdy i zbytečně konfrontační – je zřejmé, že pisatel není v dané věci dostatečně poučen. Nicméně je reprezentativním vzorkem určitého směru reakce na „islámský problém“ a je zapotřebí takové argumenty znát a studovat.

Redakce proto vyzve známé osobnosti, které reprezentují naše kulturní, politické i náboženské prostředí, aby se na pozadí tohoto projevu k celému problému vyjádřili. Samozřejmě že i příspěvky našich čtenářů jsou vítány.

► Milan Kalina

Evropa tu za dvě generace už nebude

Přivezl jsem do Ameriky poselství. Poselství, že ve Starém světě to nevedeme nejlépe. Snáší se na nás strašlivé nebezpečí a není snadné uchovat si optimismus. Možná prožíváme poslední fázi islamizace Evropy. Ta není jen jasným a bezprostředním ohrožením Evropy jako takové, ale ohrožuje i Ameriku a samotné přežití Západu. Ve scénáři, který se rýsuje čím dál jasněji, je Amerika poslední nedobytou baštou západní civilizace. Po jedné či dvou generacích se Spojené státy budou ptát: Kdo prohrál Evropu? Evropští vlastenci nasazují dnes a denně své životy, aby takovému scénáři zabránili.

Evropa, kterou jste znali, se rychle mění. Většina z vás asi navštívila její nejznámější symboly: Eiffelovu věž, Trafalgarské

naměstí, vykopávky starého Říma a možná amsterodamské kanály. To vše dosud stojí na svých místech a vypadá zhruba stejně jako před sty lety. Jenže ve všech těch městech, někdy jen pár bloků od hlavních turistických atrakcí, najdete jiný svět, svět, kam turista zabloudí jen málokdy a o kterém se nepíše v turistických průvodcích. Je to paralelní svět s paralelní společností vytvořený masovou imigrací muslimů. Po celé Evropě se objevuje nová realita – plně muslimské čtvrti, kde žije jen minimum domorodých Evropanů a kam domorodec raději nezabloudí. A pokud zabloudí, může toho litovat. Což se týká dokonce i policistů. Je to svět ošátkovaných žen v oděvech podobných neforemným stanům, s kočárky a houfy

malých dětí. Jejich manželé, nebo pokud chcete otrokáři, kráčeji tři kroky napřed. Na spouště nároží najdete mešity. Nápisy na obchodech jsou vyvedeny v cizí, vám nesrozumitelné řeči. Není snadné najít nějakou ekonomickou aktivitu. Tak vypadají muslimská ghetta kontrolovaná náboženskými fanatiky. Muslimské čtvrti, které jako houby po dešti vyrašily ve všech západoevropských městech. Stavební kameny k budoucímu dobytí evropského teritoria, k němuž dochází postupně, po jednotlivých ulicích, městských čtvrtích a městech.

V Evropě dnes stojí tisíce mešit. Jsou navštěvovanější než křesťanské kostely. A v každém významnějším městě existuje plán na mešitu, jež má svou velikostí zahanbit nej- ►

➤ větší městský křesťanský chrám. Má to být jasný signál, kdo je ve městě pánem. Mnohá velká města jsou už teď ze čtvrtiny muslimská: například Amsterdam, Marseille nebo švédské Malmö. V jiných tvoří muslimové většinu obyvatel mladších osmnácti let. Paříž je obklíčena prstencem muslimských předměstí. Mohammed je v mnoha městech nejpopulárnějším chlapeckým jménem. V mnoha základních školách se děti nemohou učit o životě na venkově, protože to není možné bez zmínky o prasátkách, což by muslimy údajně urazilo. Mnohé státní školy v Belgii a Dánsku dnes v jídelnách vaří pouze halal pokrmy. V kdysi tak tolerantním Amsterdamu dnes muslimové veřejně napadají homosexuály. Na nemuslimské ženy pokřikují „děvka, děvka“. Satelitní přijímače nemíří na holandské stanice, ale na stanice v muslimském světě. Ve Francii se doporučuje učitelům, aby osnovy vynechaly autory urážející muslimskou víru včetně Voltaira a Diderota a podobný osud čeká Darwina. V mnoha třídách se raději neučí o holocaustu, neboť i ten uráží muslimské city. Součástí britského právního systému se nedávno staly muslimské soudy pracující podle práva šaría. Ve Francii najdete čtvrti, kam se nedoporučuje vstup ženám bez šátku na hlavách. Minulý týden mladí muslimové v Bruselu ubili skoro k smrti chlapíka, který pil na ulici o ramadán. Z Francie emigrují rekordní počty Židů prchající před největší vlnou antisemitismu od druhé světové války. Jejich francouzštinu lze běžně slyšet v ulicích Jeruzaléma a Netanye. Další a další příklady bych mohl jmenovat do zbláznění. Islamizace postupuje.

V Evropě dnes žije na pětadesát milionů muslimů. Universita v San Diegu nedávno odhadla, že během pouhých dvanácti let vytvoří muslimové šokujících 25 % evropské populace. Bernhard Lewis předpověděl muslimskou většinu k závěru tohoto století.

Jenže to jsou jen čísla – čísla, na nichž by nebylo nic špatného, kdyby muslimští imigranti upřímně usilovali o asimilaci. Tomu ale naznačuje máloco. Pewovo studijní centrum (the Pew Research Center) oznámilo, že u poloviny francouzských muslimů převyšuje loajalita k islámu loajalitu vůči Francii. Třetina francouzských muslimů není proti sebevražedným útokům. Britské Centrum pro společenskou soudržnost (British Centre for Social Cohesion) hlásí, že třetina muslimských studentů ve Velké Británii by si přála žít ve světovém kalifátu. Podle jedné holandské studie plná polovina holandských

muslimů připouští, že „pocituje pochopení“ vůči útokům z 11. září.

Muslimové po nás chtějí „respekt“. A my jim náš respekt prokazujeme. Naše elity se nebrání ústupkům. Kapituluje. V mé vlastní zemi jsme postupovali od výzvy kabinetního ministra, abychom z muslimských svátků udělali oficiální státní svátky, přes prohlášení jiného člena kabinetu, že islám je součástí holandské kultury, až po



prohlášení křesťanskodemokratického generálního prokurátora, že se v Nizozemí nebude bránit právu šaría, pokud země získá muslimskou většinu. Někteří naši ministři vlastní marocké a turecké pasy. Muslimové své požadavky podepírají porušováním zákonů, jež sahají od drobného vandalismu a náhodných útoků třeba na posádky sanitek a řidiče autobusů až po pouliční boje menšího rozsahu. Paříž zažila regulérní povstání ve svých panelákových předměstích, proslulých *banlieus*. Jsou tací, kteří to označují za izolované výbuchy, já bych raději hovořil o muslimské intifádě. Viníky nazývám „okupanti“, protože nejsou ničím jiným. Nepřišli sem, aby se zapojili do našich společností, ale proto, aby naše společnosti zapojili do islámského světa, Dár-al-islám. Jsou to kolonizátoři a okupanti.

Zmíněné pouliční násilí je vesměs namířeno proti nemuslimským občanům, což obyvatele našich zemí vyhání z jejich čtvrtí, jejich měst a jejich rodných zemí. Politici se krčí v koutě, odmítají vystoupit před nastupující šáriou. Věří, že všechny kultury si jsou rovny. Navíc, na svěštější úrovni, se muslimové stali volebním jazýčkem na vahách, který politici nemohou ignorovat.

Naše potíže s islámem nelze svádět na chudobu, útlak nebo evropskou koloniální minulost, jak s oblibou tvrdí naše levice.

A stejně tak je nelze svádět na otázku Palestiny nebo amerických jednotek v Iráku. Za potíže s islámem totiž může samotný islám. Dovolte mi krátký úvod do islámu coby ideologie. První, co je třeba vědět, je ústřední význam jejich svatého textu, Koránu. Korán obsahuje Alláhova přímá slova sdělená skrze anděla proroka Mohammedovi. A tady začínají naše potíže. Každé slovo v Koránu pochází přímo od Alláha, a tudíž se o něm nepochybuje a nediskutuje. Je závažné pro každého muslima a po všechny časy. Proto nemůže existovat nějaký umírněný islám. Ano, existují umírnění muslimové, ale umírněný islám ne. Korán obsahuje výzvy k nenávisti, násilí, podrobování jiných, zabití a teroru. Korán muslimy vyzývá k zabití nemuslimů, teroru vůči nemuslimům, a ke splnění povinnosti svaté války: násilného džihádu. Džihád je povinností každého muslima, má-li islám nakonec zvítězit a ovládnout svět – pomocí meče. Korán též je silně antisemitský, Židé v něm jsou přirovnáváni k opicím a prasatům.

Druhým důležitým aspektem je význam proroka Mohammeda. Jeho život je příkladem všem muslimům a není povoleno jej kritizovat. A zase, kdyby byl Mohammed prorokem míru, cosi jako Ghándí zkřížený s matkou Terezou, neměli bychom problém. Jenže Mohammed byl pouštní lupič, masový vrah, pedofil, polygamista žijící současně s několika ženami. Islámská tradice nás učí, jak vybojovával své bitvy, vyvražďoval své nepřátele a dokonce popravoval zajatce. Sám nechal vyvraždit židovský kmen Banu Qurajza. Často se vyjadřoval ohledně vlastnění otroků, ale nikdy nedoporučoval otroky propouštět. Jedinou morálkou islámu je šíření islámu. Co je dobré pro islám, je špatné, co islámu ubližuje, je špatné. Mezi těmito póly nenajdeme žádné odstíny šedi. Korán coby přímá slova Alláha a Mohammed coby vzor dokonalého člověka jsou těmi nejdůležitějšími aspekty islámu. Nenechte se mást, budou-li vám tvrdit, že islám je náboženství. Ano, má svého boha a posmrtný život se 72 pannami. Ve své podstatě se však jedná o politickou ideologii. Ideologii s rozpracovanými i těmi nejmenšími detaily pro život společnosti i každého člověka. Islám nám chce diktovat v každé maličkosti, jeho centrálním tématem je „podřízení“. Není slučitelný se svobodou a demokracií, protože jeho cílem je šaría. Kdybychom měli islám k něčemu přirovnat, pak asi k jiným totalitním ideologiím, tedy komunismu nebo nacionálnímu socialismu. ➤

► Jestliže o islámu toto víme, není problém pochopit, cože se vlastně děje v Evropě. Pro milióny muslimů nejsou Korán a život Mohammedův čtrnáct století stará historie, ale každodenní skutečnost, ideál, kterým se chtějí řídit v každodenním životě. Právě proto Winston Churchill hovořil o islámu jako o „nezpátečníčtější síle ve světě“ a přirovnával Korán k Hitlerově Mein Kampf.

Čímž se dostáváme k mému dokumentu, k Fitně. Jsem poslanec, a nikoli filmař. Cítil jsem ale morální povinnost varovat svůj národ před islámem. Povinnost říci jasně, že Korán je zdrojem jevů, které někteří lidé označují za terorismus, ale které nejsou nic jiného než džihád. Snažil jsem se ukázat, že problematické stránky islámu jsou samou podstatou islámu, ne nějakými okrajovými jevy. Od chvíle, kdy jsem zveřejnil svůj plán natočit film, vyvolávala Fitna nemalé pozdvižení, a to v Nizozemí i zbytku Evropy. Nejprve vypukla politická bouře, při níž vlády po celé Evropě zachvátily skutečná panika. V Nizozemí bylo vyhlášeno zvýšené nebezpečí terorismu, vláda se bála útoku či dokonce bouří naší muslimské populace. Nizozemská pobočka islámské organizace Hizb ut-Tahrir vyhlásila, že se Nizozemí stalo příštím cílem. Série incidentů se odehrála na mezinárodním poli. Taliban hrozil, že zorganizuje útoky na holandské jednotky v Afghánistánu, internetové stránky blízké Al Kaidě volaly po mé smrti a různí muftíové na Blízkém východě prohlášovali, že na mou hlavu padne odpovědnost za veškerou krev, která po promítnutí dokumentu bude prolita. V Afghánistánu a Pákistánu byly při různých příležitostech páleny holandské vlajky. Jinde zas veřejně pálili pajduláky s mým jménem. Indonéský prezident prohlásil, že mi nikdy nedovolí návštěvu Indonésie, zatímco generální tajemník OSN a Evropská unie se předháněly ve zbabělých omluvách podobných těm, s nimiž přišla holandská vláda. A mohl bych pokračovat. Bylo to absolutní ponížení, zrada.

Následovala paleta právních potíží, ze kterých jsem se dosud nevyhrabal. Nejnověji mě zažaloval stát Jordánsko. A zrovna minulý týden oznámily tajné služby, že stále trvá zvýšená teroristická hrozba vůči Nizozemí, a to kvůli mně a filmu Fitna.

Konečně bych rád řekl pár slov k Izraeli, protože se brzy sejdeme v jeho hlavním městě. Chce-li evropský politik spolehlivě prohrát volby, stačí, když řekne něco hezkého o Izraeli. Veřejnost z celého srdce akceptovala palestinskou verzi událostí

a vnímá Izrael jako agresora. Já však Izrael nepřestanu hájit. Jeho obhajobu vnímám jako principiální záležitost. V Izraeli jsem nějakou dobu žil a opakovaně jsem jej navštěvoval. Stojím za Izraelem, a to hned ze tří důvodů – coby židovskou domovinou, nalezenou po dvou tisíciletích exilu, který skončil Osvětím; coby demokratickou zemi; a coby naši první obrannou linii. Samuel Huntington to vyjádřil vstíže: „Islám má krvavé hranice“. Izrael leží právě na této hranici. Ta nepatrná zemička je trhlinou v postupu džihádistů, znevažuje každý jejich teritoriální úspěch. Leží přímo na frontě globálního džihádu stejně jako Kašmír, Kosovo, Filipíny, jižní Thajsko, súdánský Dárfur, Libanon nebo indonésický Aceh. Izrael jim prostě stojí v cestě podobně jako Západní Berlín za studené války.

Válka proti Izraeli není vedena jen proti Izraeli. Je to válka proti Západu. Je to džihád. Izrael jenom vykřívá rány, které jsou určeny nám všem. Kdyby nebylo Izraele, islámský imperialismus by si pro svou energii a pro svou touhu dobývat našel jiné cíle. Díky izraelským rodičům, kteří své děti posílají do armády a v noci nemohou usnout, mohou evropští a američtí rodiče klidně snít, nic netuše o rýsujících se nebezpečích.

Mnozí Evropané by Izrael nejraději opustili a tím prý vyšli vstříc stížnostem našich muslimských menšin. Jenže pokud, Bože chraň, necháme Izrael padnout, nepřinese to Západu vytoužený klid. Naše muslimské menšiny to neocení, nezmění své chování a nepřijmou za své naše západní hodnoty. Právě naopak, pád Izraele bude obrovskou vzpruhou světovým silám islámu. Správně si jej vysvětlí jako důkaz, že Západ je slabý, že je ztracen. Skončí-li Izrael, nebude to konec našich potíží s islámem, ale naopak začátek. Bude to začátek poslední bitvy o nadvládu ve světě. Jestliže dostanou Izrael, mohou mít cokoli. Není to tak, že Západ má v Izraeli své zájmy. Západ je Izrael.

Tváří v tvář postupující islamizaci Evropy je velmi těžké zachovat si optimismus. Valí se na nás příliv. Ztrácíme na všech frontách. Demograficky je islám na koni. Vládnoucí levicové strany jsou na muslimské přistěhovalectví dokonce pyšné. Vysoké

školy, umělci, média, odbory, církve, špičky byznysu a celý politický establishment vyznávají sebevražednou ideologii multikulturalismu. Takzvaní žurnalisté se mohou přetřhnout, aby každého kritika islamizace onálepkovali coby „pravicového extremistu“ nebo „rasistu“. Celý establishment se spřáhl s naším nepřítelem. Levičáci, liberálové i křesťanští demokraté jsou s islámem jedna ruka.

Tato zrada našich elit je na celém vývoji nejbolavější. V takto kritickém momentě evropských dějin by nás naše elity měly vést. Postavit se za staletý odkaz naší civilizace. Bránit odkaz našich předků. Ctít naše judeo-křesťanské hodnoty, díky nimž se Evropa stala tím, čím je. Jenže na úrovni vlád vidíte jen minimální známky naděje. Sarkozy, Merkelová, Brown či Berlusconi by v soukromém rozhovoru možná přiznali, že vědí, jak hrozná je naše situace. Jakmile se ale rozsvítí malé červené světélko, zahledí se do kamery a začnou nám povídat o mírumilovném náboženství a o tom, jak bychom spolu měli vycházet a zpívat Kumbaja. Vědomě a dobrovolně se dopouštějí toho, co Ronald Reagan označil za „zradu naší minulosti, zahazování naší svobody“. Jestliže je v Evropě nějaká naděje, pak v prostých lidech, nikoli v elitách. Změna může přijít jenom od řadových občanů. Je to jen na nich, na jejich snaze. Budou však muset zvítězit nad celým právním, legálním a mediálním establishmentem.

V posledních letech se objevují první drobné, přesto však nadějně příznaky znovuzrození evropského ducha. Elity naší svobody možná zrazují, ale prostá veřejnost ne. V mé vlastní zemi, Nizozemí, dnes na 60 % populace vidí v masové imigraci muslimů naši největší politickou chybu od druhé světové války. Rovněž 60 % vnímá islám jako nejvážnější hrozbu národní existenci. Nemám pocit, že by se veřejné mínění v Holandsku nějak zásadně lišilo od jiných evropských zemí. Navzdory všem ústrkům roste síla vlasteneckých stran, které se otevřeně staví proti džihádu. Moje vlastní strana debutovala před dvěma lety a hned získala pět procent voličů. Dnes jí průzkumy přiznávají 10 %. Spřízněné strany jinde v Evropě si stojí podobně. Bojují s levicovým establishmentem a současně se, volič za voličem, etablojí na politických kolbištích svých zemí.

Už brzy se tyto vlastenecké strany vůbec poprvé sejdou k výměně zkušeností. Možná to je počátek něčeho velikého. Něčeho, co na ►



Předseda nizozemské Svobodné strany
Geert Wilders, autor krátkého filmu Fitna.

► následující desetiletí přetvoří politickou mapu Evropy. Možná to taky je naše poslední šance. Stane se tak letos v prosinci na konferenci pořádané v Jeruzalémě. Díky profesorovi Aryeh Eldadovi, členovi Knesetu, se můžeme sejít přímo v izraelském parlamentu, shlédnout film Fitna a diskutovat o hrozbě džihádu. Konferenci pořádáme v Izraeli, abychom dali jasně najevo, že jsme všichni na jedné lodi a že Izrael je součástí našeho společného dědictví. Účastníci budou pečlivě vybráni tak, aby nebyly zastoupeny žádné rasistické organizace. Pozvané politické strany rovněž musí být oddány demokracii.

Na konferenci tak vznikne aliance evropských vlastenců. Aliance, jež by se měla stát oporou pro všechny organizace a politické strany, které se staví proti džihádu a islamizaci. A tato aliance bude potřebovat vaši podporu.

Náš podnik může rozhodnout o přežití Ameriky a Západu. Američané mohou snít o tom, že je jejich vzdálenost chrání před džihádem a islamizací. Jenže přesně před sedmi

lety byl v tomto městě dosud cítit dým z *ground zero*, dým z útoku, který s tímto sněným nadobro skoncoval. A je zde hrozba, mnohem horší než hrozba nového útoku, hrozba, že Amerika zůstane poslední baštou. Světla nad Evropou mohou zhasnout rychleji, než si kdokoli dokáže představit. Islámská Evropa by byla Evropou bez svobody a demokracie, ekonomickou pustinou, intelektuální noční můrou a zásadní ranou americké vojenské moci – ze spojenců by se stali nepřátelé vyzbrojení atomovými zbraněmi. Jestliže by se Evropa islamizovala, bylo by jen na Americe uchránit odkaz Říma, Atén a Jeruzaléma.

Drazí přátelé, svoboda je nejcenějším z darů. Moje generace se za svobodu nikdy nemusela bít, byla nám nabídnuta na stříbrném podnose, přinesli nám ji lidé, kteří za ni položili své životy. Americké hřbitovy nám po celé Evropě připomínají jména mladých kluků, kteří se nikdy nevrátili domů a na které vzpomínáme s láskou. Moje generace svobodu nevlastní: byla nám jenom svěřena do opatrování. Tu vybojovanou evropskou

svobodu můžeme jen předat našim dětem, a to ve stejném stavu, v jakém nám ji propůjčili. Nemáme právo handlovat o ni s mulláhy a imámy. To by nám příští generace nikdy neodpustily. Naše svobody nesmíme zašantročit. Nemáme na to právo. Není to poprvé, co je naše civilizace ohrožena. Už mnohokrát jsme byli v nebezpečí. Už mnohokrát nás zradily naše elity. Už mnohokrát se stalo, že naši vůdcové spolupracovali s nepřitelem. A přesto nakonec svoboda zvítězila.

Teď není čas učit se poddávat se nepříteli, usmířovat si jej, kapitulovat, skládat zbraně nebo ustupovat. Není vhodná doba na rady pana Chamberlaina. Je doba učit se od pana Churchilla a připomenout si jeho slova z roku 1941:

„Nikdy neustupujte, nikdy, nikdy, nikdy, nikdy, v maličkostech ani velkých věcech, o kus ani o kousek, ledaže byste ustoupili cti a dobrému mravu. Nikdy neustupujte před nátlakem, nikdy se nepoddejte zdánlivě zdrcující převaze nepřítelů.“

► Geert Wilders, ilustrace: Fré, Brussels Journal

O BÍDĚ A POGROMU

Před sto padesátí lety byli Irové velmi chudí. Angličané v nich viděli opilce, lenochy, povaleče. Když plíseň bramborová vzala lidem obživu, chudoba se změnila v bídu. Mezi chudobou a bídou je asi takový rozdíl jako mezi chřipkou a rakovinou.

O chudobě se říká, že cti netratí. O Sestře chudobě mohl zpívat svatý František z Assisi. Chudoba ponechává člověku důstojnost. Bída se kouše, říká se, bída z lidí činí lotry, bída rozkládá svoji oběť nejen vnějšně, ale i vnitřně. Člověk padlý do bídy ztrácí naději i sílu vymanit se. Chudý člověk dbá úzkostlivě na čistotu, je to jediný luxus, který si může dovolit. Jí vodovou polévku u stolu z čistého talíře. V bídě jí člověk z novin a páchne. Irové upadli do ponížení bídy a muži začali plnit putyky. Když už není ani na chleba, zbývá vždy na slzu lihu. To je paradox bídy, který sytý nepochopí.

Angličané hluboce pohrdali Iry, nebylo těžké poukázat na plné knajpy a na lenošivé muže rozvalené u špinavých stolů. Za bídu si mohou sami, všechno propijí, zničí a vybydlí, zaneřádí svá obydlí, zanedbávají půdu, chlastají a bijí své ženy. Kradou z polí tuňny a ze sadů jablka. Ženy Irů jsou stejně lenivé, hádavé, špinavé, ochotné anglickému pánstvu posloužit za trochu mouky i svým tělem.

Ale kdo by o ty méněcenné cuchty stál? Snad nějaký velmi osamělý přestárlý majitel panství, jehož lovecká smečka ušlechtilých psů hltala denně maso, zatímco Irové byli vděční za tuňny a vařenou lebedu.

Ani o své děti se neuměli postarat, měli jich hodně, inu katolíci. Plodili děti jako králice, nemysleli na to, co jim dají do úst. Nesmyslně věřili, že děti jsou požehnáním. Mluvili nesrozumitelným jazykem a nechtěli se ho vzdát. Anglicky mluvili špatně, dělali chyby a mnozí ani neuměli psát. Inu, méněcenná rasa, hlupáci s nižší inteligencí, obtížný hmyz na krásně zelených pastvinách anglické půdy. Měli by táhnout... Občas přijeli vojáci a vyhnali Iry z domů, domy pak zbořili. Takový pogrom uspořádali, i když se tomu tak neřikalo. Špína a vši, bída páchnoucí na sto honů byla zdrojem nemocí a jen hyzdila krajinu, na místě zbořených domků bylo místo pro čistou, krásnou anglickou krajinu. Muži se někdy pokoušeli bránit, měli násady od seker a vidle, ale několik ran z karabin je srovnalo. Angličané se snažili dát patřičně razantně najevo, kdo je tu pánem, kdo je ušlechtilá rasa. A kdo je tady zatraceně doma.

Irové se ve své bídě pokoušeli opustit pokletou zemi. Shromažďovali peníze a vždy

alespoň jeden z rodiny odplul za oceán. Za ním pak připlouvali další. Ano, Amerika byla jiná, nehledělo se zde na původ, důležité byly ruce ochotné pracovat a otevřená hlava. A Irové vybudovali Ameriku. To bylo před sto padesátí lety. Dnes jsou Irové hrdým národem, Irsko je svobodnou a prosperující zemí.

Uplynulo sto padesát let od události, které vrhají hanbu na kulturní anglický národ a jeho dějiny. Hořkost mezi Iry a Angličany ještě přetrvává, i když se rány pomalu hojí. Ale bída straší vždy znovu. Blíží se k nám krize, ubudou pracovní místa, někteří lidé upadnou do chudoby a někteří možná do bídy. Mnozí v bídě již jsou. Říkáme jim nepřizpůsobiví. Říkáme jim i jinak: ksindl, zloději, vyžírkové, kofoly. Zatím jde o občany, které umíme rozeznat nebo si to myslíme, označujeme je za jinou rasu, ale možná brzy upadnou do bídy i bílí Češi. Budou stejně beznadějně shánět práci tak dlouho, až rezignují. Budou se pak povalovat ve špině a v nepořádku, budou popíjet od časného dopoledne krabicové víno, budou řvát svůj vztek pod okny těch šťastnějších.

Poučíme se z dějin Británie? Nebo to budeme řešit pogromem?

► Věra Tydlitátová



První rok po svatbě

Obřad, svatební hostinu a vše, co s tím souvisí, jsme bez újmy na zdraví absolvovali, ale tím svatební veselí nekončí, jen se transformuje do jiné podoby.

Ve zbožných rodinách se dodnes udržela velmi dobrá tradice tzv. *ševa brachot*, která v praxi znamená, že během prvního týdne po svatbě bývá mladý pár zván na obědy a večere k rodinám příbuzných či přátel. Smyslem tohoto veselí je nejen překlentnout počáteční vakuum, které může mezi novomanželi vzniknout, ale také seznámit se s přáteli a příbuznými obou. V neposlední řadě to také napomáhá tomu, aby novomanželé měli více času pro sebe, a ne, aby mladá paní strávila první týden *honey moonu* u plotny a hrnců.

První dny, týdny a měsíce po svatbě je vzájemná láska tak veliká a silná, že by mohla hory přenášet. Proto občasná nedorozumění či různost názorů na to či ono se projevují pouze jako bílý mráček na čisté sluneční obloze, který rychle odpluje a vzájemný souzvuk milujících se srdcí nebude dále ničím rušen.

V Tóře jsou uvedena velice moudrá slova (Berešit 2,24): „*Proto opustí muž svého otce i matku a přilne ke své ženě a stanou se jedním tělem.*“ Jsou-li tato slova slovy samotného Všemohoucího, tak kromě Stvořitele je Bůh i vynikajícím psychologem. V tradiční patriarchální společnosti žena jde za svým mužem. Zde je tomu naopak. Pokud novomanželé žijí společně s rodiči nevěsty, není to ideální stav, ale bývá mnohem méně výbušný, než když mladý pár žije s rodiči ženicha. Mnohé maminky mají pocit, že ona jim ho ukradla, že ona neumí tak dobře vařit, že ona je neschopná dobře vyžehlit jejimu synovi košile, že ona brzdí jejího syna v kariéře atd., atd. – prostě ona je taková fíflena. Taková hezká ocenění může nevěsta určitou dobu přehlížet, ignorovat, ale časem pronese ke svému drahému muži něco na způsob: „Tak si vyber! Buďto já, nebo maminka!“ Zde přestává již legrace. Je to vážná trhlina v novém partnerském vztahu. Pokud oba nebudou reagovat správně, může jejich manželství velice rychle skončit rozvodem. Takový konec však nikdo nechce, snad ani ona maminka, která nechtěla rozvod, ale jen „dobro“ pro svého syna.

Nejlépe se do budoucna lze vyvarovat takových nepříjemností tím, že budeme bydlet zcela odděleně od rodičů. Je pravdou, že

dnes mnohé mladé páry „myslí ekonomicky“ a předpokládají, že životem v bytě či dokonce v domku společně s rodiči ušetří na nájemném, částečně i na elektřině či pracích prostředcích a jídle – vždyť maminka ráda vypere a uvaří pro všechny. Dokonce ani když je souhlas ze strany rodičů či dokonce oni sami navrhli, aby mladí bydleli s nimi, lépe je odmítnout tuto možnost. Nesmíme



zapomenout na výše zmíněnou mateřskou „psychologii“ a také na to, že novomanželé se takto nikdy zcela neodpoutají od svých rodičů a budou nadále, byť částečně, spoléhat na jejich názory a řešení i ve věcech, které by měli řešit pouze oni sami. Také nebudou moci poznat zblízka schopnosti, které každý z novomanželů přináší s sebou do společného života. Ve společné domácnosti s rodiči se také nedá budovat nový styl domácnosti novomanželů. Například židovští rodiče jsou asimilovaní, ale mladí chtějí dodržovat micvot a vést domácnost v židovském duchu. Také neustálá blízkost dvou generací může negativně ovlivnit intimní život mladého páru. Jak vidíme, je lépe si od samého počátku manželství utvořit rozpočet na nájem, než časem vynakládat peníze za služby manželské poradny a psychologů. V horším případě platit advokáty při rozvodovém řízení.

Pravdou ovšem je, že ani samostatný život mladého páru není jednoduchý a přináší s sebou úskalí, které je třeba společně překonávat. Jakkoli se to může zdát přízemní, dost podstatnou roli hrají peníze a jejich vztah k nim. Proto jedna z prvních záležitostí, které si mladý pár musí ujasnit, jsou jejich priority ve věci peněz a jejich používání. Také je třeba se dohodnout, že velké výdaje přicházejí v úvahu jenom po společné poradě a zvážení. Je prostě spousta věcí, které je třeba se naučit, a to poměrně rychle, protože s pomocí Boží po prvním roce společného života do rodiny přibude nový človíček, který žádá mnoho pozornosti a lásky od obou rodičů. A to je znova období náročné pro novomanžele a pro jejich okolí. Vzájemná pomoc a porozumění by mělo být samozřejmostí. U okolí je to trochu jiné, tam je třeba velkého taktu, aby veškeré „já to myslím dobře“ nevyústilo v konflikty a jiné nepříjemnosti. Opět platí zlaté pravidlo, že nejlepší je, aby se mladý pár orientoval sám a rodiče a další příbuzní pomáhali jenom v případě, že jsou o to požádáni. Dnes je situace mnohem snadnější, než v jaké byly předchozí generace, technicky lze zvládnout péči o novorozence mnohem snáze, než tomu bylo ještě před 30 lety. Proto, pokud zdravotní stav mladé matky dovolí, měla by zůstat po porodu doma s manželem a tento by se měl aktivně zapojit do dění kolem miminka. Novopečené babičky a dědečkové by se měli omezit na různé „bonusy“, jako přinést dobré uvařené jídlo, zeptat se, jestli není třeba např. vyžehlit anebo vytrít podlahu či umýt nádobí. Potěšit se s novorozencem a zase tiše zmizet a objevit se znovu až po telefonickém ohlášení. Pozor! Nikdy, ale opravdu nikdy není dobré vpadnout i s tím nejlepším úmyslem anebo báječným jídlem bez ohlášení. Mladý pár má právo na soukromí, přestože se jedná jen o „děti“. První rok a první dítě si musí sami „vytrpět“ a naučit se všechno, co budou potřebovat během celého života. Ne nadarmo nalezneme v Tóře ustanovení, že během prvního roku manželství je muž osvobozen dokonce i od služby ve vojsku (Dvarim 24,5). I tato skutečnost je dokladem toho, jak důležitý je první rok manželství pro celý další život.

♦ Hana Mayerová

čtení pro děti a jejich rodiče

Ráchel a Akiva – příběh velké lásky

Kdysi dávno žil v Jeruzalémě bohatý muž jménem Kalba Savua. Měl jedinou dceru Ráchel, která byla nejenom velmi krásná, ale také moudrá. Mnoho mladých mužů se o ni ucházelo, ale žádný si nezískal její srdce. Její otec již začínal být netrpělivý.

„Ale otče,“ vysvětlovala Ráchel, „já si nevezmu žádného muže jenom pro jeho bohatství nebo proto, že pochází z dobré rodiny. Vezmu si pouze muže ušlechtilé povahy, s dobrým srdcem.“

Ráchel se ráda procházela po lukách, kochala se krásou hor, nebe a oblaků, stromů a květin, zpívala si Davidovy žalmy i píseň prorokyně Miriam. Pozorovala pastýře, kteří se starali o stáda jejího otce, poslouchala, jak hrají na píšťalky nebo na flétny, a podívovala se tomu, jak ovce a dobytek rozumí jejich příkazům.

Jeden z pastýřů, Akiva, se jí zalíbil. Byl moudrý, skromný a laskavý. I Akiva se zamiloval do Ráchel.

Jednoho dne řekla Ráchel Akivovi: „Ty si zasloužíš stát se učitelem Tóry. Slib mi, že až se vezmeme, budeš studovat Tóru.“

„Začít studovat Tóru? Teď, ve čtyřiceti letech?“ podivil se Akiva. „Jak bych mohl? Čeho bych mohl dosáhnout?“

„Akivo, viděl jsi, jak jsou kameny na okrajích studně hrbolaté a rýhované? Jak myslíš, že ty zářezy v tvrdém kameni vznikly? To provaz, měkký provaz, který drhne den co den, mnohokrát každičký den o okraj studně, vyřezal ty rýhy,“ řekla Ráchel.

„Rozumím, když dokáže měkký provaz vyhloubit rýhy do tvrdého kamene, pak jak snadno se mohou slova Tóry, která jsou tvrdá jako železo, vrýt do mého srdce, které je z masa!“ zvolal Akiva.

A tak Akiva slíbil Ráchel, co po něm žádala, a tajně se spolu zasnoubili.

Za nějaký čas předstoupila Ráchel před svého otce a oznámila mu: „Otče, už jsem si vyvolila muže, za nějž se chci provdat. Je to Akiva.“

„Dcero, to není možné! Ty pocházíš z bohaté rodiny a Akiva je chudý a nevzdělaný pastýř. Neumí ani odříkat požehnání po jídle. Zapomeň na něj a vyber si jiného, nebo ti brzy najdu ženicha sám. Zdá se, že nejsi tak moudrá, jak jsem si myslel!“ odpověděl otec nahněvaně.

„Dobře, otče, myslí si o mě co chceš, ale já si nikoho jiného než Akivu nevezmu!“

Moje srdce mi říká, že Akiva není tím, za koho jej máš – prostoduchý pastýř. Otče, důvěřuj mi tak, jako jsi mi důvěřoval vždycky. Proč by mě můj úsudek měl tentokrát zklamat?“ naléhala Ráchel.

„Prodej se za něj, jestli na tom trváš, Ráchel. Ale pokud to uděláš, pak musíte oba opustit můj dům. Snad pak dokážete žít ze svojí lásky, protože nic jiného mít nebudete. Pak budeš litovat svého rozhodnutí a uznáš, že jsem měl pravdu,“ odpověděl otec.



Ráchel a Akiva se skutečně vzali. Kalba Savua přísahal, že jeho dcera nezdědí nic z jeho majetku. Mladí manželé odešli a vedli život v chudobě a odříkání.

Našli si malou chatrč za branami města, žili o suchém chlebu a spali na slámě. Ale i když neměli nic z pohodlí a luxusu, na nějž byla Ráchel zvyklá, byla stále veselá a zpívala si a povzbuzovala Akivu, když byl skleslý.

„Ráchel, moje milá, nemůžu ti nabídnout nic než smutek a lůžko ze slámy. Podívej se, co všechno musíš kvůli mně snášet!“ bědoval Akiva.

„Muži můj, život s tebou, třeba i v bídě, bych nevyměnila za všechny poklady světa,“ odpovídala Ráchel. A neustále připomínala Akivovi jeho slib, že bude studovat Tóru. „Ale oni se mi budou smát. Budou si na mě ukazovat a říkat – podívejte, je mu čtyřicet a neumí ani tolik co dítě, které se teprve učí alef bet. Jak se s tím mám vyrovnat a studovat?“ namítal Akiva.

„Akivo, poslouchej mě. Kdybych přivedla na tržiště zraněného osla, posypala

jeho rány prachem a obložila jej léčivými bylinami, všichni by se smáli a vyprávěli by si to mezi sebou jako vtip. Kdybych přišla druhý den zase, s tím samým oslem, opět by se smáli. Ale třetí den už by se nesmáli. Zvykli by si na to, co dělám. A tak to bude i s tebou, Akivo. Musíš začít brzy,“ pobízela jej Ráchel.

„Kdybych tak měl peníze, koupil bych ti zlatou korunu, na které by byl vyřezán obraz Jeruzaléma, a vložil bych ti ji na hlavu. Jak překrásně bys vypadala, moje Ráchel, má milovaná,“ odpověděl Akiva a rozplakal se.

Najednou někdo zaklepal na dveře. Když Akiva otevřel, zavál dovnitř studený vítr a rozfoukal slámu, na níž spali. Na prahu stál chudě vypadající muž. Vybídlí jej, aby rychle vstoupil, aby mohli zase zavřít dveře, jimiž pronikal dovnitř noční chlad.

„Co si přeješ?“ zeptali se ho.

„Moje žena právě porodila a já jsem tak chudý, že jí ani nemůžu poskytnout dostatek slámy, aby na ní mohla ležet. Nemohli byste mi, prosím, dát otyčku slámy?“ zeptal se ten chudák.

Ráchel s Akivou ani vteřinu nezaváhali, rychle posbírali rozházenou slámu, dali ji tomu muži a ještě přidali své požehnání. A muž, kterým nebyl nikdo jiný než prorok Eliáš, odešel.

Akiva se obrátil na svoji ženu, najednou velmi klidný a spokojený, a řekl: „Moje milovaná, teď jsem si uvědomil, že jsou na světě lidé, kteří mají ještě méně štěstí než my dva.“

A po chvíli s úsměvem dodal: „Ale věř mi, jednoho dne bude zlatý obraz Jeruzaléma na tvé hlavě a ty budeš vypadat moc krásně.“

Uběhly roky a z Akivy se stal velký učenec a učitel, s trpělivou pomocí své Ráchel. Po dvaceti čtyřech letech se konečně Akiva, Ráchel a její otec Kalba Savua smířili a stali se opět jednou rodinou, v níž vládlo štěstí a požehnání.

A uběhla další léta, Akiva zestárl a podařilo se mu ušetřit nějaké zlato, ze kterého pak nechal udělat Ráchel zlatou korunu ozdobenou drahými kameny a perlami. Nechal na ni vyobrazit slunce a měsíc, hvězdy a souhvězdí a město Jeruzalém. S velikou láskou a úctou předal korunu Ráchel, své milované ženě.

Peninnah Schramm,
Tales of Elijah the Prophet

Židé a Loštické tvarůžky

Tvarůžky, které proslavily Loštice u nás i ve světě, patří ke starobylym pokrmům, jež se po staletí těšily oblibě chudých i bohatých. Pojmenování tvarůžek se začíná objevovat v písemné formě od konce 16. století a v průběhu 18. století již byly tvarůžky vyhledávanou pochoutkou i významným obchodním artiklem. Roku 1790 je připomínána Schindlerova tvarůžkárna v Hněvotíně u Olomouce. Hněvotín byl v 19. století centrem tvarůžkářství, zatímco ve 20. století dominantní postavení přebírají Loštice. Informace o počátcích výroby tvarůžek ve městě jsou založeny na ústním podání. Podle těchto zpráv sem přišlo výrobní tajemství ve dvou vlnách během druhé poloviny 19. století. Za pramáti loštického tvarůžkářství je označována vdova Anna Sekaninová, která byla dobře obeznámena s výrobou, neboť pocházela z Hněvotína, a to přímo z Schindlerovy rodiny. Vdovu s pěti dětmi přivedl do Loštic obchodník Friedman, který spojil svou obchodní podnikavost se zkušenostmi vdovy Sekaninové a položil jeden ze základních kamenů loštického tvarůžkářství.

V Hněvotíně se o výrobě tvarůžek poučil také punčochář a povozník Josef Wessels, který v Lošticích v roce 1876 zahájil jejich úspěšnou výrobu. Zpočátku dopravovaly zásilky tvarůžek formanské vozy, pozdější používání železnice výrazně zvýšilo počet odběratelů, kteří se nacházeli nejen v Brně, Praze a Vídní, ale například také ve vzdálených Uhrách, Rumunsku, Bulharsku, Turecku a dalších zemích.

Pěkný příklad rodinné soudržnosti a věrnosti určitému řemeslu nabízí tvarůžkářská rodina Maximilána Ecksteina a jeho ženy Fanny, kteří provozovali tvarůžkářství ve Ztracené ul. 12. Jejich syn Siegfried s manželkou Olgou a dětmi Kurtem a Gretou pracoval ve vlastní tvarůžkárně v Žadlovické ul. 626. Druhý Maximiliánův syn Arnošt s manželkou Žofií provozoval další tvarůžkárnu na adrese Ztracená ul. 630. A třetí z Maximilá-

nových dětí, dcera Irma, se provdala za Markuse Wischnitzera a provozovali tvarůžkářství společně se svými dětmi Kurtem a Lily na adrese Žadlovická 174.

Velká rodina Ecksteinů ale nebyla v Lošticích jediná, která se výrobě tvarůžek věnovala. Byli zde i Mořic Klein s dcerou Ellou, kteří podnikali v Mohelnické ul. 605 (dnes Palackého ul.) nebo Emil Langer s manželkou Florou na adrese U valchy 295 a půltuctu dalších židovských tvarůžkářů.

Maxmilián Eckstein, jeho žena Fanny a Mořic Klein zemřeli před válkou, Kleinova dcera Ella zemřela v koncentračním táboře, stejně zahynuli i Arnošt Eckstein s manželkou Žofií a Emil Langer s manželkou Florou. Siegfried Eckstein měl štěstí, s manželkou Olgou a dcerou Gretou přežili Terezín a vrátili se do Loštic.



V Lošticích začal s výrobou tvarůžek Emil Langer v roce 1910. Na snímku z roku 1920 vidíme, jak se tvarůžky vyrovnávají na dřevěných deskách zvaných šindele suší na slunci.

V období první republiky působilo v Lošticích přibližně 17 výrobců, z nichž asi třetinu tvořili podnikatelé z řad židovské komunity. Jednalo se převážně o menší provozovny zaměstnávající pouze rodinné příslušníky. K nejznámějším z nich patřili Ecksteinovi, Kleinovi, Wischnitzerovi a Langrovi. Provozovny židovských majitelů byly zrušeny na počátku okupace a ostatní znárodněny po únoru 1948. Dnes tradici a slávu loštického tvarůžkářství udržují pokračovatelé Josefa Wesselse – firmy „A. W., spol. s r.o.“.

► **Luděk Štípl**

Respekt a tolerance, Mohelnice

World Union for Progressive Judaism
a Bejt Simcha vás srdečně zvou



Různé chutě JUDAISMU

ŽENY V JUDAISMU

série tří přednášek Sylvie
Wittmannové v rámci vzdělávacího
cyklu Různé chutě judaismu

Ženy a halacha: 5. listopadu

**Několik ženských osobností
židovské historie:** 12. listopadu

Žena, rodina, profese: 19. listopadu

přednášky se konají vždy **ve středu od 18.30 h**
na židovské obci (sál ve 3. patře),
Maiselova 18, Praha 1

vstup 30 Kč na celou sérii přednášek,
15 Kč jednotlivá přednáška

další informace o programu **Různé chutě
judaismu** na e-mailové adrese:
vzdelavani2006@volny.cz
nebo na telefonu 724 027 929

PŘEDSEDA SENÁTU OCENIL STAVBU HAGIBORU

V září t.r. byl v rámci prestižní soutěže STAVBA ROKU 2008 nominován mezi patnácti nejlepšími stavbami roku 2008 i Dům sociální péče Hagibor. Na základě podaných přihlášek vybrala letos odborná porota pod vedením Radomíry Sedlákové z 61 přihlášených staveb 28, které postoupily do druhého kola soutěže. Do pak finále postoupilo patnáct významných staveb, mezi kterými jsou Studijní a informační centrum Masarykovy univerzity Brno, metro trasa IV. C2 Ládví–Letňany, multifunkční fotbalový areál SK Slavia Praha, ale i čistírna odpadních vod v Náměstí nad Oslavou.

Na slavnostním večeru v Betlémské kapli, který se konal 20. října t.r., se v rámci „Dnů stavitelství a architektury 2008“ dostalo stavbě DSP Hagibor zcela výjimečného ocenění, neboť mu byla udělena Cena předsedy Senátu Parlamentu ČR Přemysla Sobotky za nejlepší stavbu určenou k veřejnému zájmu. Ocenění na diplomu zní: Za zdařilé sklobení rekonstrukce historické budovy s moderní přístavbou.

Ocenění z rukou předsedy senátu převzal nejen autor rekonstrukce a dostavby Ing. arch. Jan Línek a dodavatel HOCHTIEF CZ, a. s., divize Čechy, o. z., ale i investor – Židovská obec v Praze. Je to důstojná tečka za mnohalejším úsilím obce postavit v Praze svým seniorům důstojné středisko nejvyšší úrovně. (kal.)

PRODLOUŽENÍ...

Výstava Ahavat Jisrael v Muzeu ghetta v Terezíně je prodloužena do konce letošního roku.

Hlubčické trojkostelí

Přiložená fotografie nutí zamyslet se nejen nad tzv. křišťálovou nocí roku 1938, ale i nad ničením památek po roce 1945, nad „českostí“ či „německostí“ podhůří Sudet (také jejich polské části) i nad „moravskostí“ či „slezskostí“ Krnovska.



Ze tří kostelů na fotografii většina Krnovanů pozná ten prostřední. Jedná se o farní kostel Narození Panny Marie v Glubczycach na začátku ulice Kościuszki. Tato hlavní hlubčická třída se správnými budovami nesla do roku 1945 jméno König-Ottokar-Straße, na počest českého krále Přemysla Otakara II., který tehdy moravské Leobschütz roku 1270 povýšil na město. Jak vidíme z dobové pohlednice, prostranství na začátku hlubčického korza bylo místem, kam všichni Hlub-

čané bez rozdílu vyznání chodili k bohoslužbám. Synagogu však roku 1938 vypálili nacisté při křišťálové noci, které padlo za oběť i mnoho hlubčických obchodů ve vlastnictví židovských občanů. Evangelický kostel nechaly pak po roce 1945 na stavební materiál rozebrat polské úřady. Katolický kostel přežil oba národně a sociálně zaměřené totalitní režimy. Z Hlubčicka však zmizelo původní obyvatelstvo, ať už doma mluvili německy či „moravsky“ (v Bavorově, ve Vodce, částečně i v Bránici).

Při této příležitosti si vybavuji historické události 16. století, kdy poté, co obyvatelé Krnovského knížectví přestoupili na evangelické vyznání, krnovští i hlubčičtí měšťané vyhnali ze svých měst františkánské mnichy minority i své židovské obyvatele. Započalo to stížnostmi krnovských obchodníků, že nemohou konkurovat Židům, kteří nabízejí své zboží příliš levně. Pokračovalo to obviněním Abrahama Heresche z Hlubčic, který byl předákem Židů v knížectví. Měl se prý spolčovat s černou magií ve snaze vyhubit křesťany. Vše skončilo Hereschovým upálením roku 1535 a vyhnáním Židů z Krnovska téhož roku. Do Krnova i Hlubčic se pak směli vrátit až v 19. století. Bohužel jen nakrátko...

► Pavel Kuča

Poslední svědek záchrany synagogy

Před sedmdesáti lety v roce 1938 hořely synagogy na celém území, které ovládalo nacistické Německo. Za to, že krnovská synagoga existuje ještě dnes, vděčíme odvaze radních, kteří podvedli říšské úřady.

Namísto synagogy nechali radní vypálit jen obřadní síň na židovském hřbitově a fotky tohoto spáleniště pak poslali do Berlína společně s hlášením o splnění úkolu. Nahlásili svým nadřízeným, že synagoga byla zničena přesně podle jejich nařízení.

Trik spočíval v tom, že synagogu architekta Ernsta Latzela německy hovořící Krnované tajně přestavěli na tržnici. Krásná budova, na které narychlo odstraněné židovské symboly nahradil nápis Tržnice, unikla barbarským nacistickým rozkazům, které nařizovaly systematické zničení všeho židovského. Radním, který přesvědčil své kolegy o nutnosti zachránit synagogu, byl Franz Irblich.

Jeho syn Helmut Irblich (penzionovaný stavitel ze Schweinfurtu), dnes už poslední žijící přímý svědek akce na záchranu synagogy, vzpomíná na události, které prožil jako osmiletý hoch: „Moje role odpovídala mému věku. Mým úkolem bylo na kole vozit do synagogy horký čaj v pětilitrové bandasce pro skupinu asi deseti spolupracovníků, kteří tam odstraňovali židovské symboly. Čaj vařila maminka v našem bytě, jehož dnešní adresa je Blahoslavova 9. Na čerstvě nabíle-

ných stěnách synagogy ještě prosvítaly původní nápisy. Lavice byly narovnané při stěnách, protože uprostřed synagogy byly kovové koše, ve kterých hořel koks, aby stěny rychleji vyschly a aby kyslíčník uhlíčitý urychlil tvrdnutí vápna. Už zde byla připravena nová deska s velkým nápisem tržnice.“



Lidé, kteří tajně přestavěli synagogu na tržnici, byli zaměstnanci jeho otce Franze Irblicha. Ten se uznání za záchranu synagogy nikdy nedočkal. Jako významný podnikatel, majitel krnovské stavební firmy a pily v Krásných Loučkách-Kobyli, musel také členem NSDAP. Proto si po válce odseděl deset let ve věznicí v Opavě a krátce po propuštění zemřel.

Občanské sdružení Krnovská synagoga

Přehled kulturních akcí v synagoze v Krnově v listopadu 2008:

Výstava o Emilii Schindler, rodačce z Maletína na Šumpersku a záchránkyni Židů z Golezowa na Těšínsku – ve spolupráci se Sudetoněmeckou kanceláří Praha. Prohlídky o sobotách 8. a 15. listopadu vždy od 14 do 16 h spolu s prohlídkami jediné v historické podobě dochované a jediné turistům přístupné synagogy v Moravskoslezském kraji.

Připomínka 70. výročí záchrany krnovské synagogy jako výjimečný projev občanské angažovanosti při křišťálové noci 1938 v pondělí 10. listopadu v 18 hodin. Zvláštností příběhu místního židovského templu je, že jej zachránil člen NSDAP a krnovský radní Franz Irblich. Svým blízkým měl říci, že tak učinil „z úcty k Božímu stánku“. Podvod, který vymyslel, byl tak dokonalý, že o „vypálení synagogy v Krnově“, ke kterému ve skutečnosti nikdy nedošlo, informovaly jak noviny v Říši, tak v Česko-Slovensku. Při slavnosti v synagoze vystoupí opavský dětský pěvecký sbor Domino, který má na svém kontě mj. hraní a zpívání Brundibára v Evropském parlamentu ve Štrasburku, koncert pro prezidenta Klause i koncertní turné po Státě Izrael.

Připomínka 70. výročí vypálení opavské synagogy bude probíhat dva dny: na neděli 9. listopadu připravili velice zajímavý program žáci a studenti z organizace Areka vedení Kateřinou Havláskovou. Uskuteční se na židovském oddělení opavského centrálního hřbitova a převážně ve Švédské kapli v Opavě-Kateřinkách (více informací na arekaopava@seznam.cz). Na pondělí 10. listopadu připravil Jan Stejskal ze sdružení Krnovská synagoga program přímo na místě vypálené opavské synagogy (na přilehlém pozemku, kde stála synagoga, bude vytyčen její půdorys dřevěnými tyčemi) a také v budově Křesťanského sboru na Čapkově ulici v Opavě. Tato budova bývala dříve židovským obecním domem. Na besedě bude veřejnost seznámena s historickými fakty, promítnuty budou fotografie požáru opavské synagogy. Na památku opavských obětí šoa bude zapálena menora. (bližší informace na adrese jenstejskal@seznam.cz).

Obě pietní akce připravujeme ve spolupráci s Federací židovských obcí v ČR a se Židovskou obcí Ostrava.

Další informace na webu sdružení: www.mujweb.cz/www/synagoga nebo u Aharona Tesaře na e-mailu: tesarovi@fiscal.cz.

Ve stínu ajatolláha Chomejního

2. část

Příběh Royi Hakakianové



Byla změna režimu dobrá, nebo špatná pro Židy? Pro mnohé včetně mě to byla úžasná doba, plná naděje. Já a moje kamarádky ze střední hebrejské školy Raah-e Danesh jsme se chtěly dát do služeb revoluce. I my jsme toužily ničit monarchistické nápisy na branách kamenných mostů, psát hesla po zdech, vyzdvihnout podobiznu imáma Chomejního na uvolněný piedestal. Pojmy dostávaly v našem myšlení nový význam: všudypřítomní plenitelé pro nás byli „revolucionáři“, loupež byla „rychlým zajištěním spravedlnosti“, které sloužilo k rozdělení bohatství mezi ty, kteří si to zasloužili.

Strýček A. J., obchodník se zlatem, byl znepokojený. „Cena mého domu klesla ve srovnání s loňskem o polovinu,“ řekl mým rodičům. „Tihle lupiči se nezastaví u monarchistů. Oberou nás všechny. Žid, který teď hned nerozprodá svůj majetek, nezabalí a neuteče, patří do blázince.“

Matka a otec o radě strýčka A. J. vážně přemýšleli. Matka byla přesvědčená, že by se otec měl podle ní zařídit a prodat náš dům. Věděla, že otec nemá zrovna obchodní talent. „Naučíme se, co bude třeba,“ řekla, přemítaje o Americe. Otec to ale viděl jinak: „Jsme už na to staří...“

Na zdi proti našemu domu se objevila antisemitská grafitti. Na zdi domu na náměstí Korunního prince se vedle obligátního nápisu „Pryč se Šáhem!“ vynořila nová slova: „Džohúd, vypadněte!“ Podle perského slovníku Džohúd znamená: 1. Žid; 2. žlutý kus látky, který si Židé našivali na oblečení, aby je bylo možné rozpoznat; 3. pilný, přičinlivý člověk. Grafitti bylo doplněné hákovým křížem.

Potom následovaly hromadné procesy se Šáhovými generály, ministry a spolupracovníky. Obžalovaní neměli mluvit, ale pouze

vyjmenovat své „špatné služby“. Většina byla shledána vinnými z „rozsévání úpadku v zemi“. A protože spravedlnost nesmí čekat, hned za úsvitu byli popraveni. Mezi těly popravených ležela i mrtvola Habiba Elghaniana, bohatého židovského filantropa, z jehož darů žily všechny židovské školy.

Jednoho dne zmizela ředitelka naší školy. Jejím místem zaujala žena zahalená v černém závoji jménem Seyede Fatemeh Moghadam. Napomínala nás: „Kdykoliv slyšíte vyslovit Prorokovo jméno, musíte vzdát jemu a jeho rodině úctu prohlášením salivat (oslavná formule, dosvědčující, že Mohamed byl vyvolen Bohem a chválicí jeho následovníky).

Během několika dní se teheránští Židé rozhodli požádat o audienci u imáma a vyžádat si od něj osobní záruku, že židovská komunita je v bezpečí, tak jak v Íránu vždy byla. Tímto úkolem byla pověřena šestice mužů – dva rabíni, z nichž jeden byl nejlepší přítel mého otce z dětství, a čtyři horliví mladí intelektuálové.

Ti čtyři mladíci dlouho snili o setkání s Aghou. Věřili v jeho poselství o rovnosti

sami definovali a který znamenal, že pro ně neexistuje jiný domov než Írán.

Naproti tomu rabíni pouze chtěli poprosit Aghu o dobré zacházení se Židy. Chtěli mu vysvětlit jeden z méně známých pilířů judaismu: správní Židé sdílejí přání společnosti, v níž žijí. Nyní, když si íránská společnost přála ustanovit islámskou republiku, přál si to i každý dobrý Žid.

Konečně nastal ten den. Stáli imámovi tváří v tvář a jeden z rabínů zahájil svůj proslov formulí „Bism-illáh al-rahmán al-rahím“ a provoláním Božího jména v arabštině, jednak aby projevil úctu a jednak aby připomněl, jak dobře byli íránští Židé obeznámeni s muslimskou tradicí. Pogrataloval imámovi a jménem celé židovské komunity vyslovil radost nad novým uspořádáním. Každý perský proslov končí básní a tak rabín ten svůj zakončil veršem přirovnávajícím proroky ke slunci a měsíci a moudré duchovní k těm nejzářivějším hvězdám.

Pak promluvil imám: „Všichni tři proroci byli posláni Bohem, aby vedli lidstvo. Všechna ta modlářská náboženství, co jich jen na zemi bylo, nikdy nepromlouvala k duši člověka tak jako tři monoteistická náboženství. Tato náboženství jediná pocházejí přímo z nebe.“

Členové malé židovské delegace přemýšleli, jak se asi imámovi slova vztahují k židovské komunitě, popravě Habiba Elghaniana nebo převzetí hebrejských škol.

Imám pokračoval: „Ve svatém Koránu je Mojžíš – necht je pochválen on i jeho rodina – zmiňován vícekrát než kterýkoliv jiný prorok. Prorok Mojžíš byl pouhým pastevcem, když se postavil mocnému faraónovi a zničil jej. Mojžíš by nechtěl mít nic do činění s těmi sionisty, kteří řídí Izrael a podobají se faraónovi. A naši Židé, Mojžíšovi potomci, s nimi také nemají nic společného. Věříme, že naši Židé jsou jiní než ti bezbožní sionisté.“

Zpráva o Aghově setkání se židovskou delegací se rychle roznesla. Jak zareagovali



Můj otec, zcela vpravo, sleduje své studenty při návratu modlitby (rok 1975).

po všechny. Byla to i jejich revoluce; jako vysokoškolští studenti i oni protestovali v ulicích proti starému režimu. Agha se musel dozvědět, že íránští Židé nejsou sionisté. Anebo, jak mu chtěli objasnit, nebyli politickými sionisty. To byl rozdíl, který si

iránský Židé? Ještě ani nezapadlo toho dne slunce a na stěnách všech iránských synagog byly nápisy oslavující imáma Chomejního. Příslib lepšího života v Novém Íránu netrval dlouho. Válka s Irákem pokračovala. Ačkoliv naše armáda zahнала agresory zpět za původní hranice, Ajatolláh přísahal, že nebude mír, dokud iránské oddíly neosvobodí Bagdád a nedobudou Jeruzalém, kde pak on sám povede modlitbu na Chrámové hoře.

Město, jak jsem jej znala, přestalo existovat. V knihkupectvích byly vidět pouze náboženské knihy nebo skripta. V důsledku války a mezinárodních sankcí došlo k zavedení přísných přidělení jídla. Většina restaurací zavřela nebo nabízela jen velmi omezené menu. Lidé stáli celé hodiny ve frontách, aby si mohli koupit základní potraviny, které se staly lahůdkami: mléko, vejce, chléb.

Ani z hlediska geografického jsem Írán nepoznávala. Na jedné mapě města, mapě číslo 255, která se pyšnila označením „nejúplnější atlas nového Teheránu, vydaný Zeměpisnou a kartografickou společností“, nebylo ani stopy po mém starém domově, Uličce vznešených, po školách, které jsem navštěvovala, po místech, která jsem znala. Všechny názvy ulic byly změněny – ty, které oslavovaly šáhovskou dynastií, na nové připomínající hrdiny islámské revoluce. Tehdy jsem pochopila, co musím udělat: zapsat si každíčký detail do paměti, abych mohla slovy udělat to, co neudělali kartografové ve svých mapách – dosvědčit existenci určité doby, uličky a jejich dětí, jejichž stopy byly na pokraji vymizení.

Aby vyčistil město od jakýchkoliv zbytků „dekadence“ bývalých monarchů, vyhlásil Ajatolláh největší džihád ze všech – džihád proti našemu vlastnímu „já“. Očekával od všech občanů, že ovládnou a zničí každou svoji touhu. Jeho Ministerstvo pro prosazování cudnosti a prevenci neřestí zatýkalo muže v krátkých rukávech, ženy s jakýmkoliv náznakem líčení, dívky, jimž vykoukly z pod šátků konečky vlasů. Studentky s růžovými tvářemi čekaly ve frontě, aby si nechaly drhnout obličej a prokázaly tak, že jejich ruměnc je přírodní.

Proces očisty zahrnoval i oddělení muslimů a nemuslimů. Na moji nežidovské střední škole vstoupilo v platnost nové nařízení, podle nějž bylo nemuslimským studentům povoleno používat pouze vyhrazené fontány a toalety. Podle jiného nařízení museli všichni nemuslimští majitelé obchodů vyvěsit do výlohy ceduli s nápisem „Tento obchod je provozován nemuslimem“.

Někteří Židé se stále upínali k naději, že druhé setkání s imámem by mohlo zvrátit jejich společenský osud. A tak pět let po prvním setkání navštívila početná židovská delegace imáma v jeho rezidenci v severním Teheránu.

Ovšem tentokrát bylo všechno úplně jinak než poprvé. Aghovi muži svlékli návštěvníky a podrobili je všechny tělesné

moji rodiče rozhodli, že se vrátíme do Íránu, kde počkáme na víza. Ale poté, co jsme se vrátili domů, vypukla iránsko-irácká válka. Nikdo nesměl opustit zemi.

Nakonec jsme našli azyl, ale nebylo to právě snadné a bezbolestné. Nejprve se podařilo dostat do Ameriky mně a matce přes Vídeň, ale otec se rozhodl zůstat ještě v Teheránu, aby zařídil prodej našeho domu.



Třídní fotografie ze střední školy. Stojím v horní řadě, hned vlevo od vysoké dívky.

prohlídce, pročesali jim vlasy a prohmatali je na místech, která ani není možné zmiňovat. Další kohorta poručníků je poučila, jak se mají v Aghově přítomnosti chovat: kdy se posadit, kdy se poklonit nebo povstat a kolikrát a kdy přesně zvolat: „Jsme všichni tví vojáci, ó Chomejní. Všichni posloucháme tvé příkazy, ó Chomejní.“

Když imám konečně dorazil, posadil se vysoko nad návštěvníky, na balkón, obklopený ozbrojenými strážci. Vůbec neodpověděl na prosby a otázky, které měla delegace na srdci. Místo toho přednesl řeč o některých aspektech muslimského práva. Židovští prosebníci odcházeli frustrovaní a zmatení.

Život pod ajatolláhem se stával čím dál tíživějším. Moji bratři předvíдали nebezpečí; všichni tři odešli do USA ještě před revolucí. Z mé nejbližší rodiny zůstali v Íránu jenom moji rodiče a já. Nakonec, po velkém váhání, se i můj otec rozhodl, že je čas jít.

Byla to dlouhá cesta. V roce 1982 jsme s rodiči utekli do Švýcarska, kde jsme požádali o americká víza. Bylo nám řečeno, že to bude trvat několik měsíců, a vzhledem k tomu jak nákladný byl pobyt ve Švýcarsku,

Během té doby se ovšem zpřísnil režim na hranicích. A tak otci trvalo celé tři roky, než se mu podařilo utéct. Nakonec zaplatil převaděči, aby jej propašoval přes pákistánskou hranici. Můj otec, který měří téměř metr devadesát, se musel přestrojit za muslimskou ženu, obléknout se do tomu odpovídajícího oděvu a předstírat, že je provdaný za Pákistánec. To všechno zvládl, zůstal v Pákistánu několik měsíců, než obdržel vízum, a pak teprve odletěl do Spojených států.

Celá naše rodina je nyní našťástí pospolu v Americe. Moji bratři Albert, Džavid a Bez se oženili a žijí roztroušeni po východním pobřeží. Albert je výtvarným umělcem. Maminka navštěvuje kurzy angličtiny v Židovském centru v Queensu. Exilové rozhlasové stanice vysílají pravidelně tatínkovu poezii, jeho texty jsou publikovány v několika exulantských časopisech. Tatínek odmítá cestovat a říká, že jediné místo, které by mu ještě stálo za návštěvu, je jeho rodná vesnička Chonsar, kde už nezůstal jediný Žid.

– dokončení příště –

Přeložila Kateřina Weberová

(z Reform Judaism, Summer 2005/5765)

KULTURNÍ PROGRAM LISTOPAD 2008

Vzdělávací a kulturní centrum Židovského muzea v Praze

Maiselova 15, 110 00 Praha 1, 3. patro

tel.: 222 325 172, fax: 222 318 856

www.jewishmuseum.cz, education@jewishmuseum.cz

(Spojení: metro A, tram 18 – stanice Staroměstská; tram 17, bus 133 – stanice Právnická fakulta)

pondělí 3. 11. v 18 h:

Skupina KLEC (zpěv, flétna, saxofon, akordeon, basová kytara, sólová kytara, bicí) s repertoárem ovlivněným klezmerem a s vlastními skladbami frontmana **Martina Šmída**. *Vstupné 50 Kč*

úterý 4. 11. v 18 h:

Kelly a Vilma Iggers (Toronto, Kanada), Poválečné osudy československých Židů v emigraci – příklad Kanady. Přednáška z cyklu *Židovská menšina v Československu v poválečných letech*.

středa 5. 11. v 18 h:

Baluty, Lodž, Evropa – ghetta včera a dnes – uvedení společného projektu režiséra **Pavla Štingla**, fotografa **Karla Cudlína** a Vzdělávacího a kulturního centra Židovského muzea v Praze. Nový putovní projekt VKC sestává z filmu Ghetto jménem Baluty, fotografické výstavy Zpráva o Lodži a doprovodného programu (besedy s pamětníky, besedy o současných podobách antisemitismu).

čtvrtek 6. 11. v 18 h:

Maimonidových třináct článků víry. Cyklus přednášek vrchního zemského a pražského rabína Karola Efraima Sidona. Článek dvanáctý: V naprosté věrnosti věřím v příchod Mesiáše, a přestože se zdržuje, přesto každého dne očekávám, že přijde.

pondělí 10. 11. v 18 h:

„Křišťálová noc“ v Sudetech a česká společnost. O protizidovském pogromu před 70 lety a jeho důsledcích s historikem **Michalem Franklem**.

úterý 11. 11. v 18 h:

Eliška a Gideon Kleinovi: Život hraný z listu – prezentace knihy nakladatelství G plus G o dvou výrazných osobnostech

české hudební kultury 20. století. Součástí večera bude poslech autentické nahrávky vyprávění **E. Kleinové**, ukázky z hudebního díla **G. Kleina** v podání klavíristky **Anety Majerové** i vzpomínky jejich žáků a přátel. Promluví též autor publikace **Peter Ambros**.

úterý 18. 11. v 18 h:

Pojďme spolu do muzea... Povídání s pracovníky Židovského muzea v Praze o jejich práci doplněné zajímavými ukázkami. Část 8. – Archiv muzea. **Vlastimila Hamáčková** – vedoucí archivu, **Lucie Petrusová** – odborná pracovnice. Moderuje **Petr Brod**.

čtvrtek 20. 11. v 18 h:

Golem v rabínském, středověkém a moderním myšlení – problematika klonování. Přednáška **dr. Tomáše Kučery**, rabína mnichovské liberální komunity Beth Shalom. *Cyklus Židovství a etika*.

úterý 25. 11. v 18 h:

Filmy smrti, naděje a života – cyklus židovských příběhů 20. století ve filmu. Díl 2. – **Liev Schreiber: Naprosto osvětleno**. Jonathan je sběratel. Nesbírá však jen tak něco ledajakého: schraňuje rodinné vzpomínky. Fotky, pohlednice, falešné zuby, hlínu. Vydává se na Ukrajinu, aby našel ženu, která zachránila život jeho dědečkovi. Drama, komedie, USA, 2005, 106 min. Hrají: Eugene Hutz, Elijah Wood, Ljubomir Dezera, Jonathan Safran Foer, Gil Kazimirov, Zuzana Hodková Úvodní slovo **Mgr. Miroslava Ludvíková**.

středa 26. 11. v 18 h:

Hebrejská Bible a starověké mýty: nové pohledy, nová hodnocení. Od 90. let 20. století se formuje v bibliistice proud, který znovu oceňuje mýtus jako plnohodnotné a nevykořenitelné vyjádření lidské spiritua-

lity. *Část 3: Mýty o stvoření, prvotním chaosu, mořských bytostech a posvátném prostoru: bůh JHWH jako stvořitel i bojovník*. Západosemitské mýty nám pomáhají pochopit biblické a pobiblické texty. Přednáškový cyklus hebraistky **Terezie Dubinové, Ph.D.**

čtvrtek 27. 11. v 18 h:

Blízký východ včera a dnes. Historie, současnost a souvislosti. Geografie, kultura a náboženství. Palestinský problém: terorismus nebo právo národa na sebeurčení? Cyklus přednášek **Ing. Jana Neubauera** představuje oblasti Blízkého východu bez falešného pozlátka i černého rámu.

NEDELNÍ PROGRAM PRO DĚTI A RODIČE

16. listopadu 2008 ve 14 h:

Arje Vás zve na svatbu. O tom, jak si Jákob vzal nepravou nevěstu a co všechno se dělo potom. Mohlo by se to Arjemu stát taky? *Prohlídka: Španělská synagoga*

Vstupné 40 Kč

Sály jsou přístupny vždy 20 minut před zahájením programu a po začátku koncertu nebo 15 minut po začátku jiného programu není vstup do Vzdělávacích a kulturních center povolen. Není-li uvedeno jinak, vstupné je 20 Kč.

VÝSTAVY VE VKC:

„Zpráva o Lodži“ ve snímcích **Karla Cudlína**, od 6. do 21. listopadu 2008

Neztratit víru v člověka... Protektorát očima židovských dětí a Zmizelí sousedé/Pocta dětským obětem holocaustu – stálá expozice kopií putovních výstav VKC (informace o výstavách naleznete na www.neztratitviru.net a www.zmizeli-sousedecy.cz).

(Výstavy jsou otevřeny pro veřejnost po–čt 10–16 h, pá 10–15 h.)

VKC Židovského muzea v Praze, pobočka Brno

tř. Kpt. Jaroše 3, 602 00 Brno, tel.: 544 509 651, fax: 544 509 652
www.jewishmuseum.cz/brno, brno@jewishmuseum.cz

úterý 4. 11. v 17 h:

Otevření výstavy **Židé v boji a odboji**. Nastolené utrpení Židů v letech 1938–1945 završené tragédiemi ve vyhazovacích táborech doposud zastihuje skutečnost, že čs. Židé se nepoddali údělu pronásledované komunity a přes stupňovaný teror se zapojili do odboje. *Vstup volný*

čtvrtek 6. 11. v 18 h:

Jubilant Leonard Bernstein (1918) – Nejen West Side Story – poslechový pořad

o autorovi, kterého mnozí vnímají spíše jednobarevně. Další díl z cyklu „Hudebníci z diaspory“ uvede **MgA. Jan Beránek**.

neděle 9. 11. v 15 h:

Simchat Tora čili Radost z Tóry. Co je to vlastně Tóra a proč se u Židů těší takové úctě? Kde ji najdeme a jak vypadá? Každé dítě zkusí vyrobit svůj „svitek Tóry“ anebo synagogální oponu, za níž se Tóra skrývá. Dílna pro rodiče s dětmi od 4 let.

Vstupné 30 Kč

čtvrtek 13. 11. v 18 h:

Pasažerka (Drama, Polsko, 1963, 58 min. Režie: Andrzej Munk). **Apel** (Animovaný, 1970, 7 min. Režie: Ryszard Czekala.) – promítání z cyklu „Filmy smrti, naděje a života – Holocaust ve filmu“.

úterý 18. 11. v 18 h:

Divadelní texty z terezínského ghetta / Theatertexte aus dem Ghetto Theresienstadt (1941–1945) – prezentace knihy. Dvojjazýčná, zrcadlově tištěná antologie

Informační a kulturní středisko města Třeboně
si Vás dovoluje pozvat na výstavu Libora Cabáka

FOTOGRAFIE ŽIDOVSKÝCH PAMÁTEK

Výstavní sál Pod věží
Masarykovo náměstí - Třeboň

Slavnostní zahájení v sobotu 8. listopadu 2008 v 16.00 h
Výstava potrvá do konce měsíce.
Otevřeno denně kromě pondělí, 11.00–17.00 h

Židovská obec v Praze
Společenský sál, Maiselova 18

PODVEČER YVONNE PŘENOSILOVÉ

host
**MILENA
VOSTŘÁKOVÁ**

„Sedneš si a když se na kameře rozsvítí světýlko, tak začneš.“ Tak tohle poradil Pepíček Zíma začínající hlasatelce a pozdější televizní legendě, která byla z televize odejita v roce 1969 a vrátila se až roku 1990.

**úterý 4. listopadu
v 15 hodin**

Pořád se koná za finanční podpory Magistrátu hl. m. Prahy.

Káva o čtvrté:

pondělí 24. listopadu
v 15 hodin


MUDr. Karel Riegel

Člen týmu kardiologického oddělení Nemocnice Na Homolce se zabývá nejpokrokovější echokardiografickou metodou vyšetření srdce.

Jaké jsou nejtýpější kardiologické problémy? Čím se zabývá arytologie, angiografie či roboticky asistovaná kardiologie?

V průběhu odpoledně divácká soutěž a pro vítěze cena!

**Připravil a moderuje: Honza Neubauer
jan@neub.biz**



Nakladatelství Druhé město vás srdečně zve na uvedení nové knihy Ireny Douskové

O bílých slonech

**ve čtvrtek 6. listopadu 2008 v 19 hodin
v Café Jericho, Opatovická 26, Praha 1.**

Z knihy přečte Jan Borna a Irena Dousková, zahraje Vladimír Mišík.

Předchozí knihy Ireny Douskové Hrdý Budžes či Oněgin byl Rusák se proslavily nejen jako literární skvosty, ale mají úspěch také na divadle.

VKC Židovského muzea v Praze, pobočka Brno

uspořádaná americkou badatelkou **Lisou Peschel** obsahuje dosud nepublikované divadelní texty napsané a inscenované během druhé světové války v terezínském ghettu českými a rakouskými Židy. Badatelka bude vyprávět překvapivé příběhy o tom, jak se jí podařilo objevit dosud neznámé divadelní texty.

úterý 25. 11. v 18 h:
William Faulkner: **Danny je hodnej chlapec** (1968) – tragikomický osud starce,

který věří v lepší stránky lidské povahy. V hlavních rolích účinkují Vladimír Šmeral a Petr Haničinec. V rámci poslechového cyklu „Desetkrát Josef Červinka“ uvádí **Mgr. Přemysl Hnilička**.

Další přednáška z cyklu „**Gan chajim – Zahrada života**“ se uskuteční až v měsíci prosinci.

Celý listopad můžete zhlédnout výstavu **Židé v boji a odboji**. *Vstup volný*



Od 1. srpna 2008
je opět vyhlášena
VEŘEJNÁ SBÍRKA,

jejíž výtěžek bude použit
na podporu projektů v našich
programech
Péče, Připomínka, Budoucnost
a Obnova.

Stávajícím dárcům touto cestou
děkujeme a nové s radostí vítáme.

UniCredit Bank
502-2685554004/2700

BIC: BACX CZ PP, BAN:
CZ7327000005022685554004

Připojte se i vy a pomozte zmírnit
křivdy minulosti a podpořte společně
s námi budoucnost!

KONTAKT:

Dagmar Juráňová,
manažerka pro fundraising a PR,
Nadační fond obětem holocaustu,
Legerova 22/1854, 120 00 Praha 2,
tel.: 224 262 563, 777 746 999,
<http://www.fondholocaust.cz>

BENEFIČNÍ KONCERT NFOH

Srdečně vás zveme
**12. listopadu 2008
od 19.00 hodin do Baráčnické
rychty (Tržiště 23/555, Praha 1).**

K poslechu a třeba i k tanci zahraje
romská kapela **BENGAS (Praha)**
a židovskou hudbu **Pressburger
Klezmer Band (Bratislava)**.

Záštitu nad benefičním koncertem převzala
ministryně Džamila Stehliková. Večerem
bude provázet Ester Janečková.

Výtěžek koncertu bude použit na podporu
projektů v programech Péče, Připomínka,
Budoucnost a Obnova Nadačního fondu
obětem holocaustu.

**Předprodej vstupenek
je v kanceláři NFOH
po telefonické dohodě.
Cena vstupenky je 290 Kč.**

„Comeback“ z Nového Zélandu a USA

Tóry se vrátily domů...

Brána do Železných hor • Zánik židovské obce • Tóry v exilu • Setkání tří kontinentů • Návrat po sedmdesáti letech • Simchat Tóra • Rebelcantissimo • Filmový dokument

Brána do Železných hor

Heřmanův Městec, malé, poklidné a starobylé město v pardubickém kraji, je též nazýváno branou Železných hor. První zmínka o jeho existenci pochází ze začátku 14. století a první zmínka o židovském osídlení už z první poloviny 15. století. Židovská náboženská obec zde existovala od druhé poloviny 16. století až do německé okupace. Přes půltisíciletí vzájemného soužití zanechalo ve městě dodnes stopy. Zachovala se synagoga z roku 1870, rabínský dům, východní část židovské ulice a samozřejmě i hřbitov, který měl být založen údajně už v roce 1430! Všem památkám ještě nedávno hrozilo zničení, byly v havarijním stavu a jednalo se o jejich demolicí. Naštěstí k tomu nedošlo a dnes jsou všechny vzorně opraveny. Po roce 1989 se město ujalo iniciativy při jejich záchraně, odkoupilo chátrající objekty a ve spolupráci se Židovskou obcí v Praze a nově založenou Společností ochránců židovské kultury vše opravilo. V roce 2001 byly objekty synagogy a židovské školy rekonstruovány do původní podoby a předány veřejnosti. Velkou zásluhu na tomto díle obnovy má i **JUDr. Miloslav Výborný** (pozdější ministr obrany a od roku 2003 soudce Ústavního soudu), který byl v Heřmanově Městci v letech 1998–2003 starostou.

Heřmanův Městec byl významným židovským sídlem. Nejvyšší počet Židů byl v městě zaznamenán v roce 1849, kdy zde bylo napočítáno 840 osob ve více než 55 domech. Židovská komunita byla bohatá a ve městě sídlil i krajský rabinát. O bohatství místní obce svědčí i to, že synagoga měla celkem třináct Tór, tedy množství, kterým nedisponují ani mnohem větší a významnější komunity.

Zánik židovské obce

Dne 15. března 1939 obsadily německé tanky i Heřmanův Městec. Po více než pěti stoletích nastal i pro místní Židy tragický zvrat. V roce 1942 byli deportováni do Terezína, ze kterého pak putovali dalšími transporty do táborů smrti. Zachránilo se jen několik osob. Pan Ladislav Mareš, který přežil koncentrační tábor Bergen-Belsen, byl posledním židovským občanem města. Zemřel před dvěma roky. Jeho odchodem byla dopsána poslední stránka půltisícileté historie místního židovstva.

Tóry v exilu

Ruku v ruce se zánikem židovských komunit probíhal souběžně i proces soustředění majetku obcí do skladů v Praze a Brně. Týkalo se to především svitků Tóry, nejceněnějšího majetku každé židovské komunity. Byl to doslova zázrak, že tisíce Tór válku „přežilo“ a bylo možné je navrátit. To se ale nestalo. Původní židovské komunity byly decimovány holocaustem a těch několik osob, které nacistickou perzekucí přežilo, už na obnovení obcí nestačilo.

V roce 1964 rozhodl komunistický režim, že prodá do zahraničí za „tvrdé devizy“ podstatnou část unikátní sbírky uskladněných svitků a s nimi souvisejících povijanů z majetku tehdejšího Státního židovského muzea v Praze. Tóry byly odprodány do Velké Británie a bylo obrovským štěstím, že se kupující strana rozhodla připravit svitkům nový život. Tóry byly odborně prohlédnuty, restaurovány a posléze půjčovány k náboženským účelům židovským komunitám po celém světě. Smutné osudy Tór v dobách válečných i poválečných byly nyní nahrazeny jejich zapůjčením a nadšeným uvítáním ve stovkách židovských obcí rozestých doslova po celém světě. Stalo se tak něco

úžasného: díky těmto svitkům žije vzpomínka na zaniklé české a moravské židovské komunity v zahraničí dál a vzniklo tak intenzivní duchovní pouto mezi místem, kde byl svitek původně umístěn, a židovskou obcí, která jej dnes užívá.



Dana Štastná, studentka pražské konzervatoře, oslnila krásným mezzosopránem.

Původně nesmělé, jen písemné kontakty v době před listopadem 1989 se po obnovení demokracie změnil v navazování přímých osobních vztahů během návštěv členů zahraničních židovských kongregací v České republice. Nejinak tomu bylo a stále je i v Heřmanově Městci.

Setkání tří kontinentů

Je zásluhou novozélandské honorární konzulky paní **Very Egermayer**, starosty **Ing. Aleše Jiroutka** a místostarostky



Rabínka Johanna M. Hershenson (vpredu) a rabínka Raachel Jurovics „oblékají“ Tóry.

Ing. Zdenky Sedláčkové, že organizačně zvládli nabídku novozélandských Židů z progresivní kongregace Temple Sinai z Wellingtonu přivést do Heřmanova Městce původní Tóru a uspořádat v opravené synagoze bohoslužbu spojenou s ekumenickým setkáním čtyř církví. K novozélandské delegaci se přidružila i severoamerická reformovaná kongregace Tempel Beth Or z města Raleigh v Severní Karolině, kterou zastupovala rabínka **Raachel Jurovics** doprovázená reverentkou **Stacy Grove**. I ony přivezly další z původních třinácti heřmanovoměstecských Tór. Evropský kontinent na tomto setkání zastupovali zástupci tří církví působících ve městě: kněz **Mgr. P. Hroznata Pavel Adamec**, **OPraem.**, evangelický pastor **Mgr. Jan Plecháček** a farářka Církve čs. husitské **Mgr. Alena Tučková**, která měla na organizaci setkání významný podíl.

Návrat po sedmdesáti letech

Opravená a slavnostně rozsvícená synagoga v Heřmanově Městci září svou znovunabytou krásou. Všechna místa v přízemí i na galerii se rychle plní svátečními hosty. Brzy je vše obsazeno, ale přicházejí další, kteří zaplňují všechna zbývající volná místa, takže by nepropadl ani špendlík. Otvírají se dveře a rabínky vnáší po sedmdesáti letech původní Tóry, které byly napsány a věnovány této synagoze. Je to pro všechny

dojemná chvíle. Dlouhá desetiletí prázdný aron ha-kodeš přijímá přivezené Tóry. Slavnostní setkání spojené s oslavou svátku může začít...

Simchat Tóra

Dnešním devátým dnem (22. *tišri*) se končí svátky Sukot. Je to příležitost k projevu radosti z Božího zákona. Jedná se o prastarý svátek, který pochází už z doby vzniku Talmudu a Židé v Babylónii jej začali slavit, aby si připomněli završení celoročního cyklu čtení Tóry. Svátek vyjadřuje radost z toho, že četba Tóry nikdy nekončí, v ten den je totiž přečten poslední úryvek z Deuteronomia a začíná četba Geneze.

Předstupuje pan starosta, všechny vítá jménem města Heřmanův Městec a zdůrazňuje, jak je důležité ctít tradice a nezapomenout na židovské osídlení města. Výrazem péče a zájmu města jsou nejen vzorně opravené židovské objekty, ale i účast všech přítomných na dnešní společné oslavě židovského svátku Simchat Tóra. Jménem Federace židovských obcí v České republice vystoupila **Sylvie Wittmannová**, členka jeho prezidia, která všechny přítomné pozdravila a ocenila práci těch, kteří se na tomto setkání podíleli. Shromáždění pozdravila i novozélandská honorární konzulka Vera Egermayer, která je skutečným *spiritus agens* celé akce. Mezi hosty byla i sympa-

tická a usměvavá **Eliška Levinská**, která tu symbolicky zastupovala přeživší české Židy. A nastává simultánní čtení vybraných textů. Ke krásnému dřevěnému pultu (daru novozélandské kongregace) přistupují zahraniční a domácí hosté, aby přečetli malý odstavec a spolupodíleli se na této oslavě.

Pak nastává okamžik, kdy zástupci novozélandské i severoamerické komunity otvírají aron ha-kodeš, snímají povijany a připravují svitky k četbě. V té se střídá rabínka **Johanna M. Hershenson** z Wellingtonu a rabínka **Raachel Jurovics** z města Raleigh v USA.

Rebelcantissimo

Čtení Tóry bylo vystřídáno vystoupením skupiny REBELCANTISSIMO, kteří hostům nabídli umělecký dezert složený ze sefardských, hebrejských a jidiš písní. Skvělý soprán předvedla husitská farářka **Věra Tučková** spolu s neméně kvalitním mezzosopránem mladé studentky pražské konzervatoře **Dany Šťastné**. Nelze se ovšem nezmínit o vedoucím kapely, kytaristovi Broňku Vávrovi, jehož baryton, suverénně jistý ve všech polohách, dodával celému vystoupení mužné koření.

Filmový dokument

Zcela na konci, jak je zvykem, obešly rabínky synagogu, aby se všichni mohli dotknout nesených Tór. A bylo věru jen málo těch, na kterých by nebylo vidět známky dojetí. Cítil jsem však i pýchu nad tím, že ani dvěma nejhorším totalitám se nepovedlo vymazat židovství ze společné historie této krásné země.

A překvapení nakonec: s paní rabínkou Hershenson přijel do České republiky i její manžel Mark, který je filmařem. Společně s asistentem tvoří mini filmový štáb, který se rozhodl natočit na Novém Zélandu, v USA a v České republice dlouhometrážní film o válečných a poválečných osudech vzácných svitků. Film má prozatím pracovní název „*Bílý oheň*“ a v příštím roce bude promítnut na festivalech židovských filmů, nabídnut školám a dalším výchovným institucím.

Mazl tov, novozélandští přátelé, a zase někdy nashledanou...

► foto a text Milan Kalina

PAMĚŤ NÁRODA

U příležitosti 90. výročí vzniku Československa byl spuštěn **unikátní pamětnický portál www.pametnaroda.cz**. Portál je budován sdružením Post Bellum, Českým rozhlasem a Ústavem pro studium totalitních režimů. Obsahuje audiovizuální vzpomínky stovek přímých účastníků nejvýznamnějších událostí naší moderní historie (včetně přeživších šoa), je určen jak odborníkům, tak i široké veřejnosti.

LITERATURA NEJEN S DAVIDOVOU HVĚZDOU

Josef Váchal, MYSTIKA ČICHU, 243 str., PASEKA, Praha 2008

Krásný počín nakladatelství, pro které je Váchalova tvorba v čele nejvyššího zájmu. Již podruhé vydává nakladatelství Paseka reprint zřejmě nejkrásnější knihy Josefa Váchala *Mystika čichu*. Jde o dílo značné jednoty, prostoty a vyrovnanosti, tedy vlastností, které jsou v umělcově díle neobvyklé. K dokonalosti a kráse přispělo i to, že si knížka zakládá na malém formátu, který svými rozměry (110 x 90 mm), symbolizuje srdce. Je to kniha intimní, milostná, a jako taková je



unikátem i v umělcově rozsáhlém knižním díle. Její obsah vznikl v době, kdy Váchal zakoušel a plně vychutnával okamžiky nefalšovaného milostného štěstí s malířkou a grafičkou Annou Mackovou,

ale zároveň byl i nešťastný, neboť jako bytostný moralista byl drcen rozpolceností svého vztahu k milence a vlastní ženě.

Hledáme-li odpověď na otázku, proč se Váchal ze všech smyslů věnoval právě čichu, prozradí to již první řádky jeho *Pamětí Josefa Váchala, dřevorytce*. Autor tu doznává, že první smyslové vnímání světa, které pocítoval jako malé dítě, bylo čichové. Lze říci, že většinu materiálu pro tuto knihu čerpal Váchal z dětských let prožitých v Písku. Jako většina Váchalových knih i tato vznikla bez rukopisu, poznámek atp.

Josef Váchal (1884–1969), významný malíř, grafik, řezbář, spisovatel a samorostlý filozof, jeden z nejoriginálnějších českých umělců a myslitelů 20. století, tvořil knihy jako umělecké artefakty a vydával je v počtu jednoho až dvaceti pěti výtisků. Sám je psal, sázel, doprovázel dřevoryty, vázal i prodával. Jeho neznámější knihou je *Krvavý román* (1924, Paseka 1990). *Mystika čichu* je půvabná textem, výtvarnou originalitou, ale i malým, doslova kapesním formátem. Je předurčena k tomu, aby se stala noblesním dárkem a potěšila každého milovníka krásy.

Claude Tresmontant, BIBLE A ANTICKÁ TRADICE (Esej o hebrejském myšlení), 175 str., Vyšehrad Praha

Claude Tresmontant (1925) studoval v Paříži filozofii, biblickou exegezi a přírodní vědy. Pracoval ve francouzském Ústředí vědeckého bádání, nyní je vysoko-

školským profesorem filozofie. V této knize nastínil otázku vztahu biblického zjevení k myšlenkovému dědictví antiky. Tento problém pak rozpracoval s ohledem na jednotlivé fáze evropského myšlenkového vývoje



v řadě studií především v *La doctrine morale des prophètes d'Israël* (1958). Český vyšel *Výklad učení rabbiho Ješuy* (1993), *Základní pojmy křesťanské metafyziky* (1994) a *Základy teologie* (1995).

Dovolím si uvést jednu citaci z kapitoly *Nový kmen: „Dějiny Izraele mají – jako Izrael sám – svou empirickou stránku a stránku metafyzickou, stránku nahodilě a historicky datované skutečnosti a stránku významového obsahu, znamení, která nejen že nezastarala, ale která se s dalším rozvojem dějin stále víc osvědčují jako pravdivá.“*

Kateřina Bečková, ZMIZELÁ PRAHA – STARÉ MĚSTO, Paseka Praha, 2007

Praha – hlavní město království českého a později i republiky je stálo a nevyčerpateľnou inspirací pro všechny umělce, fotografy nevyjímaje. Máme ale Prahu dvoji. Tu dnešní, kde se snoubí tisíciletá historie se současností, a tu druhou, málo známou, která v průběhu času podlehla krumpáčům a byla nahrazena moderní zástavbou. Tuto *Zmizelou Prahu* známe nejen z obrazů pražských vedutistů, ale převážně z fotografií. Bylo štěstím, že v době, kdy se Praha vyzouvala z provinčních střevíčků a začala velkorysá přeměna města v reprezentativní metropoli, už existoval nejdokonalejší způsob zachycení prchavého okamžiku – fotografie. Tak se nám zachovala nejen tehdejší podoba města, ale byla zdokumentována i postupná demolice a průběh výstavby nových domů a celých ulic.

Tématu zmizelé Prahy se intenzivně věnuje PhDr. Kateřina Bečková (1957), která je dlouholetou kurátorkou sbírky historických fotografií v Muzeu hl. m. Prahy. Současně pracuje jako šéfredaktorka časopisu *Zprávy památkové péče*, který vydává Národní památkový ústav. Od roku 2000 je též předsedkyní Klubu za starou Prahu. *Zmizelá Praha – Staré Město* je již třetím svazkem řady výpravných publikací (*Zmizelá Praha –*



Nové Město, Zmizelá Praha – Hradčany a Malá Strana), které podrobně mapují podstatnou část zmizelé architektury. Na rozdíl od jiných autorů doplnila dr. Bečková publikaci i reprodukcemi výtvarných děl, které také zachycují podobu města nebo jednotlivých domů v původním „předasanačním“ stavu. V knize tak našly místo i dobové dřevoryty, mědiryty, kolorované lepty, litografie, akvarely a oleje známých umělců. Setkáváme se zde s mistry leptu sourozenci Hegerovými a Ludvíkem A. Buquoyem, fascinujícím mistrem romantické městské veduty Vincencem Morstadtem, litografem F. X. Sandmannem nebo s překrásnými akvarely Václava Jansy či oleji Jana Minaříka.

Vedle snímků neznámých autorů se zde seznamujeme i s tvorbou všech významných fotografů působících na sklonku 19. a začátku 20. století – Jindřichem Eckertem, Janem Kříženeckým a Jindřichem Jakschem. Publikace je doplněna výtečně zpracovaným aparát – seznamem domů Starého Města a jejich proměny v 19. a 20. století. Vhodná dárková publikace.

Zuzana Peterová, MÁŠ MĚ VÚBEC RÁDA?, 135 str., MarieTum, Praha 2008

Zuzana Peterová je známou a nebojím se říci, že i velmi populární (tedy oblíbenou) postavou židovské obce v Praze, kde dlouhá léta pracuje jako psychoterapeutka. Věnuje se hlavně lidem, kteří přežili holocaust (i jejich dětem), ale její činnost je mnohem širší. Spolu se svým manželem Václavem se věnuje i kulturnímu životu na obci. Na obci aktivně působí i jejich dva synové. Ve volných chvílích, kterých opravdu mnoho nemá, se věnuje literatuře. Má za sebou již řadu úspěšných titulů, např.: *Deník alkoholičky, Můj psí deník aneb jak přežít v rodině, Dvojčata se mají – jsou dvě!, Jak jsme se zbláznili: můj táta Ota Pavel a já* nebo *Rabín Feder*.

O její poslední knížce hodně prozradí už podtitulek: „Odvěký svár – Matka versus dcera“. Je to kniha o způsobech, kvalitě a následcích vzájemné ženské komunikace. O tom, co matka s dcerou (i dcera s matkou) pociťují ve vzájemném kontaktu. Je to také o lásce, morálním vydírání a verbálním trápení. Pocítovaný strach a obava, že „zase něco kazím“, proniká celou knížkou jako ▶

► červená nit. Nekonečná úzkost, strach a obavy však jednou donutí hrdinku ke smělému přiznání. Sděljuje matce, že se jí bála, ale že jí má přesto ráda. Kouzelná obruč



praskla, zlé kouzlo nedorozumění padlo a matka s dcerou si mohou vzájemně a upřímně vyjevit svou lásku. Komunikační happy end, který by mohla závidět i Courts Mahlerová.

Ale je to opravdu jen takto prvoplánové? Při pečlivějším čtení zjistíme, že se vlastně jedná o jakýsi epicky načechraný chorobopis, který prozrazuje, jak se lze dopracovat k mnoha stavům duševní nestability počínaje permanentní panikou, úzkostnými stavy, obavou z vlastního selhání a tedy i následnou ztrátou potřebné sebedůvěry. V lehčí formě tyto stavy komplikují život, mohou však způsobit i stavy deprese, a to je již vážné onemocnění vyžadující dlouhodobé léčení. Chcete-li formulovat poučení, tedy je zde: Žádná komunikace není tak lehká, nevýznamná a nezávadná, aby nemohla v určité chvíli zranit a ublížit. Buďme tedy ve styku s lidmi (a těmi nejbližšími zvláště) opatrní a ohleduplní. Je to součást duševní hygieny.

Roman Cílek, KRVAVÁ PŘEDEHRA, 431 str., EPOCHA Praha

Byla to taková zvláštní doba. Svět se ještě vzpamatovával z velké ekonomické krize a už se řítit do krize politické. Poražené Německo, nespokojené s poválečným diktátem vítězných mocností, je už tři roky vedené Adolfem Hitlerem, v Itálii vládne Benito Mussolini a ve Španělsku se konají v únoru 1936 volby, které vyhrávají levicové, republikánské a protifašistické strany sdružené v alianci Lidová fronta. Poražené strany se ale nehodlaly s výsledkem smířit a daly najevo, že se pokusí získat moc zpět, a to i násilně. Vítězové voleb museli čelit koncentrované nenávisti nejen od příslušníků fašistické organizace falanga, zřízené dle vzoru Mussoliniho, ale i od mezinárodní reakce. Itálie v říjnu 1935 přepadla bezbrannou Habeš a Hitlerovo Německo v březnu 1936 obsadilo demilitarizovanou zónu v Porýní. Španělská fašistická reakce se měla o koho opírat. Občanská válka byla nevyhnutelná. Národní povstání proti legitimní vládě začalo 17. července 1936...



Zdánlivě vnitřní mocenský konflikt brzy přerostl hranice své země a stal se skutečným prologem k celosvětovému konfliktu. Do dění ve Španělsku a kolem něho se nejen zbraněmi a vojáky, ale i tajnými službami a nátlakovou diplomacií zapojily fašistické mocnosti Německo a Itálie, kdežto představitelé Západu předváděli zaslepenou ústupnost a účelovým přístupem se řídil i Sovětský svaz. Celý konflikt trval tři roky. V roce 1939 začala válka, ale Španělsko vyhlásilo neutralitu, která byla oběma válčícími stranami respektována.

Cílkova kniha je mnohostranným pohledem na válečné události i do zákulisí oně složitě doby, na niž bylo později naneseno tolik protichůdných lží a ideologického balastu. Krvavá přehra je první publikace, která se tohoto balastu zbavuje, a je tudíž i cennou a dosud postrádanou pravdivou zprávou o tomto konfliktu.

Roman Cílek (1937) patří k nejzkušenějším autorům v žánru literatury faktu. Česko-budějovický rodák studuje, pracuje a žije v Praze. Vydal několik desítek knih literatury faktu i beletrie, přičemž řada jeho děl získala významná ocenění a některá byla i zfilmována.

Jiří Hoppe, PRAŽSKÉ JARO V MÉDIÍCH (výběr z dobové publicistiky), 441 str., Doplněk Brno

Už několikrát jsme v tomto výročním roce upozorňovali na tituly, které mají zásadní význam při studiu této historické kapitoly našich novodobých dějin. Čtyřicet let od sovětské okupace v roce 1968 nás už zbavuje emocionálních přístupů a umožňuje mnohem objektivnější pohled na příčiny i průběh tehdejších událostí.

Zcela klíčovou roli tehdy sehrál tisk, který se zbavil v březnu 1968 okovů předběžné cenzury, což bylo bezesporu nejvýznamnější systémovou změnou. Vedení KSČ bylo nuceno vzdát se práva rozhodovat o obsahu veřejně sdělovaných informací a řídit informační oběh prostřednictvím svého aparátu. To *de facto* znamenalo zrušení tzv. vedoucí úlohy strany v médiích. Tisk, rozhlas a televize přestaly být mocenským nástrojem režimu, a naopak poskytly prostor pro všenárodní debatu, v níž brzy získaly přední místo hlasy zpochybnující výsadní postavení KSČ. Z mocenského nástroje se média přeměnila v kritiku moci. Zrušení cenzury znamenalo i otvírání témat, která byla dosud přísně tabu. Otevřeně se spekulovalo o příčinách smrti Jana Masa-

ryka, psalo se o uranovém průmyslu, vojenská periodika se vážně zamýšlela nad nutností úpravy tehdejší vojenské doktríny. Byly kritizovány nevýhodné ekonomické vztahy, zpochybnována úloha RVHP a také takřka stoprocentní držení výrobních prostředků státem jako brzdy ekonomického rozmachu. Začalo se hovořit o tržní ekonomice a redukcí či zrušení státního plánu. K dovršení všeho byla otevřena Pandořina skříňka s rehabilitacemi.

To vše mělo dvojí dopad. V Československu se začaly obnovovat zrušené organizace, např. Sokol, Skaut, Čs. obec legionářská a mnoho dalších. Vznikly i zcela nové: KAN (Klub angažovaných nestraníků) nebo K 231 (Klub politických vězňů, kteří byli odsouzeni a zavřeni na základě § 231 TZ). Na druhé straně, za hranicemi, byli naši „spo-



jenci“ upřímně zděšeni, nic takového si nedokázali představit ani ve snu, a tak jsme byli vystaveni těžké kritice. I v Moskvě nebylo pochybností o tom, že „pražský jed“ může velmi rychle nakazit

i sousední dosud loajální státy a způsobit tak rozpad celého impéria. Bylo rozhodnuto. Nejlepším lékem jsou tanky!

Sborník „Pražské jaro v médiích“ (výběr z dobové publicistiky) byl sestaven v rámci projektu Prameny k dějinám československé krize v letech 1967–1970 v Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR a vydalo jej brněnské nakladatelství Doplněk. Jedním z tvůrců tohoto sborníku je i Karel Kaplan, který byl za celoživotní zásluhy v oblasti zkoumání novodobé historie dekorován 28. října prezidentem republiky Řádem T. G. Masaryka.

Publikace je vybavena velmi obsáhlým aparátem, který umožňuje rychlou orientaci a který je zvláště pro mladší generaci zcela nezbytný. Především jsou zde publikována všechna klíčová usnesení ÚV KSČ a vlády týkající se tisku a cenzury, příslušné zákony, výnosy ČUTI (Český úřad pro tisk a informace). Dále je v příloze chronologie důležitých událostí, ale také jmenný rejstřík, seznam publikovaných dokumentů, seznamy použitých pramenů a literatury i anglické *summary*. Šikovnou přílohou je i seznam používaných zkratk. Bývalý režim si na jejich hojné užívání velmi potrpěl a i pamětníci této doby si významy mnohých zkratk už ani nepamatují. Má oblíbená zkratka byla tehdy SNKLHU – Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění. Dobrý, ne?

► Milan Kalina



praktický průvodce židovským rokem

Luach šana

židovský kalendář

Celý letošní rok jsme na této stránce společně procházeli významnými dny (svátky, šabat) židovského roku. Než se s naším průvodcem rozloučíme (v prosincovém čísle nás ještě čeká povídání o svátku chanuka), řekneme si ještě pár základních informací o samotném židovském roce, měsících, letopočtu, zkrátka o židovském kalendáři.

Den končí ve chvíli západu slunce a nový nastává s příchodem tmy. To je v souladu i s biblickým vyprávěním o stvoření: „A byl večer a bylo ráno...“

Týden začíná nedělí, neboli dnem prvním. Toto počítání dnů opět vychází z příběhu stvoření, kdy Hospodin stvořil svět v šesti dnech a sedmý den, tedy o šabat, odpočíval. Je-li tedy šabat dnem sedmým, pak pochopitelně dnem prvním je neděle (hebrejsky doslova *jom rišon*) a tak dále až do pátku, který je dnem šestým – *jom šiši*.

Dalším časovým úsekem, který lidé rozeznávali již od nejdávnějších dob, byl měsíc, úsek vymezený obnovováním Měsíce. Právě objevení se nového srpku Měsíce bylo původně klíčové pro vyhlášení nového kalendářního měsíce – *roš chodeš*. K tomuto vyhlášení docházelo ve starověku v Erec Jisrael na základě prohlášení svědků, kteří nový Měsíc viděli. Zpráva se potom předávala dál do diaspor (pozůstatkem těchto dob je přidání druhého dne některých svátků pro diasporu – aby bylo jisté, že i v diaspoře se s oslavou svátku „trefíme“ do toho správného dne). Později již nebylo vzhledem k rozsáhlosti diaspor a politickým podmínkám možné zajistit spolehlivé doručování této zprávy, a proto byl stanoven pevný kalendář.

Měsíční cyklus trvá 29 a půl dne, měsíců je dvanáct do roka a v židovském kalendáři trvají buď 29 nebo 30 dní. Vzhledem k tomu, že rok se ovšem řídí cyklem slunečním, vzniká každý rok několikadenní rozdíl mezi počtem dní, který dostaneme po uplynutí dvanácti lunárních měsíců, tedy 354 dní, a mezi rokem solárním, čítajícím 365 dní. Židovský kalendář se s tímto rozdílem vyrovnává pomocí přestupných let, v nichž zařazuje navíc jeden měsíc, a sice měsíc *adar šeni* neboli *druhý adar*. To se děje sedmkrát za devatenáct let. Navíc je někdy nutné udělat ještě jednu korekci – přidat či ubrat den (u měsíců *chešvan* či *kislev*), abychom se vyhnuli tomu, že by *Jom kipur* připadl na pátek či neděli a vytvořil tak spolu se šabatem blok dvou dní, kdy se nesmí pracovat, čímž by vznikly problémy s přípravou jídla nebo pohřbíváním.

Zařazení měsíce navíc právě za *adar* je logické, neboť podle Bible je prvním měsícem roku *nisan* (v němž slavíme svátek *pesach*), který následuje po *adaru*. Ten je tím pádem měsícem posledním. Nicméně navzdory tomuto počítání měsíců neslavíme příchod nového židovského roku s příchodem *nisanu*, ale s nástupem měsíce *tišri*, který je vlastně měsícem sedmým. Zopakujme si tedy pro úplnost sled měsíců tak, jak jdou od začátku roku a jak přibližně korespondují s běžným kalendářem: *tišri* (září/říjen), *chešvan* (říjen/listopad), *kislev* (listopad/prosinec), *tevet* (prosinec/leden), *švat* (leden/únor), *adar* (případně *adar šeni*, únor/březen), *nisan* (březen/duben), *ijar*

(duben/květen), *sivan* (květen/červen), *tamuz* (červen/červenec), *av* (červenec/srpen), *elul* (srpen/září).

Roky počítá židovská tradice od stvoření světa, momentálně píšeme letopočet 5769.

Co všechno najdeme v luachu

Nezbytnou pomůckou každého Žida, který se chce orientovat v židovském roce, je kalendář – *luach* neboli *luach (ha-šana)*. Najdeme v něm kromě toho základního, tedy údaje o hebrejském datu vůči běžnému datu, i spoustu dalších důležitých informací. Za prvé máme v kalendáři pochopitelně označené svátky, které se vzhledem k výše popsanému rozdílu mezi běžně používaným solárním rokem a solárně-lunárním rokem židovským neustále posouvají. Takže například *Jom kipur* je vždy 10. tišri, což ale může jeden rok vycházet třeba na 9. října jako letos a jindy na 22. září jako loni. Kromě toho, že máme v kalendáři vždy napsaný vlastní svátek (u některých svátků rozepsaný na dva či více dní, nejdéle trvá chanuka – osm dní), najdeme tu i označení dnů jako *erev purim*, *erev pesach*, *erev roš ha-šana* atd. *Erev* znamená v hebrejštině „večer“, v tomto případě také „předvečer“ neboli den předcházející vlastnímu svátku a tedy, v souladu s tím, že den začíná s příchodem večera, je to den, kdy večer slavíme začátek příslušného svátku.

Kromě svátků nám běh roku pochopitelně určuje střídání týdnů, na konci každého z nich je *šabat*. Ke každému *šabatu* najdeme v luachu označení příslušné *sidry*, tedy týdenního oddílu Tóry, jenž na tento týden připadá. Název *sidry* je pak vlastně i názvem tohoto konkrétního *šabatu* – například *Noach*, *Lech lecha* nebo *Ki tavo*. Některé *šabaty*, zejména ty, které jsou uprostřed některého svátku nebo mu předcházejí, mají speciální označení, například *Šabat šuva* (šabat mezi novým rokem a *Jom kipur*em), *Šabat hagadol* (šabat před *pesach*em), *Šabat zachor* (před *purim*em) či *Šabat chanuka*.

A dále najdeme v *luachu* samozřejmě označení nových měsíců, *roš chodeš*.

Kromě tohoto základního zápisu dnů, týdnů a měsíců se všemi svátky najdeme v *luachu* zpravidla i další doplňkové informace, například počítání *omeru* nebo *jahrzeity* neboli výročí úmrtí významných rabínů či jiných osobností (tak třeba 19. *chešvanu* si každoročně připomínáme výročí skonu rabína Richarda Federa a 18. *elulu* *jahrzeit* pražského Maharala). Vůbec připomínka *jahrzeitu* je kromě sledování svátků dalším důležitým důvodem, proč si každý rok pořídít *luach* – ač v běžném životě většinou potřebujeme z praktických důvodů znát hlavně datum podle občanského kalendáře, výroční den úmrtí svých blízkých a předků si vždy připomínáme podle kalendáře hebrejského.

► Připravila Kateřina Weberová

Věstník Maskil – registrace MK ČR č. E 14877

Vydává židovská kongregace Bejt Simcha, přidružený člen Federace židovských obcí ČR, Mánesova 8, 120 00 Praha 2, Česká republika, IČO: 61385735, tel./fax: 222 251 641, 724 027 929, e-mail: redakce.maskil@maskil.cz. Maskil vychází měsíčně za laskavé podpory Ministerstva kultury ČR, Federace židovských obcí v ČR, Nadačního fondu obětem holocaustu a The Dutch Humanitarian Fund (JHF). Zájemci mohou přispět na vydávání věstníku libovolnou částkou na bankovní účet: 86-89595602070100 u Komerční banky, variabilní symbol: 88888 (5x8). Manipulační poplatek 10 Kč. Redakce: Milán Kalina, Kateřina Weberová. Redakční rada: Michal Foriš, Jiřka Nováková. Ilustrace: Lucie Lomová. Předtisková příprava a tisk: Typografické studio Trilabit, s. r. o., Vodňčkova 36, Praha 1. Uzávěrka tohoto čísla 20. 10. 2008. Uzávěrka příštího čísla 14. 11. 2008.